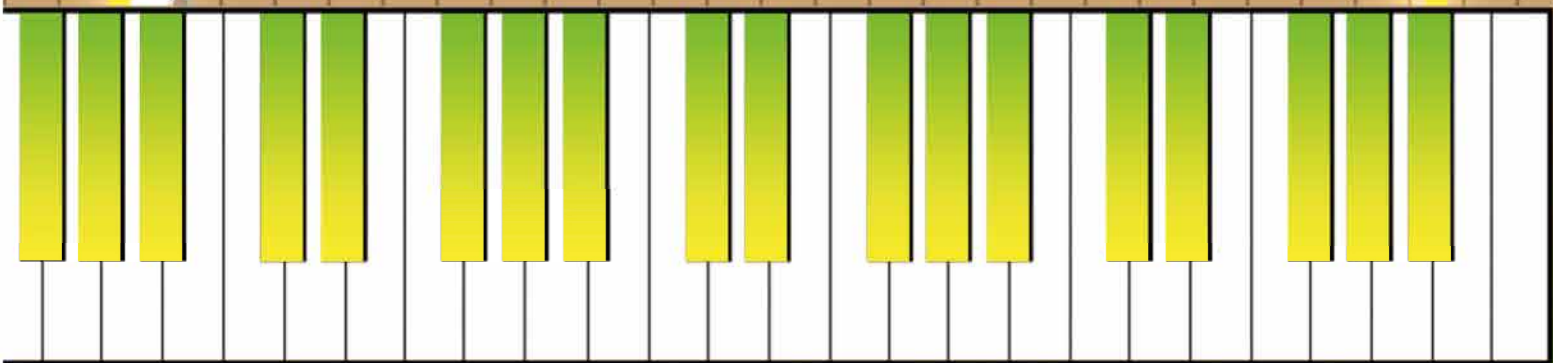

МУЗИКА І РУХ

ДЛЯ ШКІЛ І СЕКЦІЙ З НАВЧАННЯМ УКРАЇНСЬКОЮ
РІДНОЮ МОВОЮ

3

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării.
Acest proiect de manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 5003/02.12.2014.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii.

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

МУЗИКА І РУХ

**З НАВЧАННЯМ УКРАЇНСЬКОЮ
РІДНОЮ МОВОЮ**

III КЛАС

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:						
Anul	Numele elevului care a primit manualul	Clasa	Școala	Anul școlar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1.						
2.						
3.						
4.						

* Starea manualului se va înscrie folosind termenii: nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat.

Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect.

Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

© E.D.P. 2020. Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii Didactice și Pedagogice, București. Orice preluare, parțială sau integrală, a textului sau a materialului grafic din această lucrare se face numai cu acordul scris al editurii.

© **Serafyma Krygan, Oksana Roshka, Lucia Mihoc**

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

Str. Spiru Haret nr. 12, sector 1, cod 010176, București

Tel.: 021.315.38.20

Tel./fax: 021.312.28.85

e-mail: office@edituradp.ro

www.edituradp.ro

Librăria E.D.P.: Str. Gen. Berthelot nr. 28-30

Comenzi pentru această lucrare se primesc:

- prin poștă, pe adresa editurii
- prin e-mail: comenzi@edituradp.ro
comercial@edituradp.ro
- prin telefon/fax: 021.315.73.98

referent universitar: lector dr. Anamaria Gavril de la Universitatea Ștefan cel Mare Suceava

referent preuniversitar: prof. Anca Mariana Știubianu de la Școala Gimnazială Bălcăuți

Redactor: **Miroslav Nicolae Petrețchi**

Tehnoredactor: **Cristina Știrbăț**

Coperta: **Alin Casapu**

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Muresanu

Muzică: Anton Pann

1. Deș - teap - tă-te, ro - mâ - ne, din som - nul cel de moar - te în
ca - re te-a-dân - ci - ră bar - ba - rii de ti - rani, bar - ba - rii de ti - rani! A -
cum ori ni - cio - da - tă cro - ieș - te-ți al - tă soar - tă, La ca - re să se-n -
chi - ne și cru - zii tăi duș - mani, și cru - zii tăi duș - mani.

1. Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani.
2. Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!
3. Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viața-n libertate ori moarte!” strigă toți.
4. Preoți, cu crucea-n frunte căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost'pământ!

Зміст

Розділ 1. Чарівниця музика	9
Співають всі.....	10
<i>До школи</i>	10
Правильно дихаємо і добре співаємо	12
<i>Поспівка</i>	12
<i>Ходить гарбуз по городу</i>	13
Співоча постава	15
<i>Дощик накрапає</i>	17
<i>Ой у лісі калина</i>	18
Перевір себе	20
Розділ 2. Студія звуків	21
Перкусія тілова та інструментальна	22
<i>Не йди, не йди, дощику</i>	22
<i>Пофарбувала осінь листя</i>	23
<i>Це ж осінь!</i>	24
<i>Узяла лисичка скрипку</i>	25
Іграшкові музичні іграшки	27
<i>Веселий музикант</i>	28
<i>Дудочка</i>	29
Оркестр музичних іграшок	31
<i>Щиро скажи, котку</i>	32
Перевір себе	34
Розділ 3. Дитячий фольклор	35
Дитячі пісні	36
<i>Ой, ходять сон коло вікон (колискова)</i>	36
<i>Подоляночка (гаївка)</i>	37
<i>Вийшли в поле косарі (обжинкова)</i>	38
<i>Вийди, вийди, сонечко (веснянка)</i>	39
<i>Женчичок, бренчичок (пісня-гра)</i>	39
<i>По дорозі жук, жук</i>	41
Танок.....	43
Колядки та щедрівки.....	44
<i>Ой, сивая тая зозуленька</i>	44
<i>Щедрик</i>	45

<i>Небо і земля</i>	46
<i>Нова радість стала, яка не бувала</i>	47
<i>Добрий вечір тобі, пане господарю!</i>	48
<i>Коляд, коляд, колядниця</i>	49
<i>Ритм. Дитячі пісні</i>	50
<i>Зайчикові вуха</i>	50
<i>Із сніжками дружимо</i>	51
<i>Мушка лапки рахувала</i>	52
<i>Гра в сніжки</i>	53
<i>Танці-зігріванці (руханка)</i>	54
<i>Треба з другом все ділити</i>	56
Перевір себе	58
Розділ 4. Гармонія звуків	59
<i>Звуки довкілля</i>	60
<i>День народження у мушки</i>	60
<i>Поспівка</i>	61
<i>Бі-бі</i>	62
<i>Музичні та інструментальні звуки</i>	64
<i>Семеро гномів</i>	64
<i>Тембр</i>	67
<i>Ой, заграйте, дударики</i>	67
<i>Тривалість звуків (короткі та довгі). Ритм</i>	68
<i>Вертоліт</i>	68
<i>Капустина</i>	68
<i>Лісові барабанщики</i>	70
<i>Гарний танець гопачок</i>	72
<i>Динаміка. Ньюанси швидкий, повільний, середній</i>	73
<i>Доброго ранку</i>	73
<i>Колискова для звірят</i>	74
<i>Пташка</i>	75
Перевір себе	76
Розділ 5. Мова музики	77
<i>Висота музичних нот</i>	78
<i>Вуж</i>	78
<i>Музика</i>	79
<i>Пісенька для мами</i>	80

Нотний стан. Скрипковий ключ.	82
<i>Я лисичка, я сестричка.</i>	83
<i>Сім нот</i>	84
Звук і нота соль....	87
<i>Лети, моя пісне.</i>	88
Звук і нота мі.....	90
<i>Мама</i>	90
Звук і нота ля.....	92
<i>Галя по садочку ходила</i>	92
Звук і нота до першої октави.....	94
<i>В рідному краю</i>	94
Звук і нота до другої октави.	96
<i>Дружба</i>	96
Звук і нота ре.....	98
<i>Веселі чобітки</i> ...	98
Звук і нота фа	100
<i>Зелена пісенька</i>	100
Звук і нота сі.....	102
<i>Вишеньки</i>	102
Гама.....	104
<i>Розмалюю писаночку</i>	104
<i>Веснянка</i>	106
Перевір себе	107
Словник термінів	108

Загальні та специфічні компетенції

1. Сприймання дитячих пісень і простих елементів музичної мови

1.1. Сприймання пісень із дитячого фольклору, а також інших музичних творів з національної і світової спадщини; розпізнавання їх.

2. Інтерпретація дитячих пісень за допомогою відповідних до віку засобів

2.1. Колективний, груповий та індивідуальний вокальний спів з елементами руху та інструментальним супроводом

3. Індивідуальне чи групове вираження ідей, почуттів і переживань з допомогою музики і руху

3.1. Навички проявляти деякі реакції, емоції, почуття від фрагментів музичних творів з допомогою музики і рухів.

1. Сприймання дитячих пісень і простих елементів музичної мови

1.1. Сприймання пісень із дитячого фольклору, а також інших музичних творів з національної і світової спадщини; розпізнавання їх.

2. Інтерпретація дитячих пісень за допомогою відповідних до віку засобів

2.1. Колективний, груповий та індивідуальний вокальний спів з елементами руху та інструментальним супроводом

3. Індивідуальне чи групове вираження ідей, почуттів і переживань з допомогою музики і руху

3.1. Навички проявляти деякі реакції, емоції, почуття від фрагментів музичних творів з допомогою музики і рухів.

1. Сприймання дитячих пісень і простих елементів музичної мови

1.1. Сприймання пісень із дитячого фольклору, а також інших музичних творів з національної і світової спадщини; розпізнавання їх.

2. Інтерпретація дитячих пісень за допомогою відповідних до віку засобів

2.1. Колективний, груповий та індивідуальний вокальний спів з елементами руху та інструментальним супроводом

3. Індивідуальне чи групове вираження ідей, почуттів і переживань з допомогою музики і руху

3.1. Навички проявляти деякі реакції, емоції, почуття від фрагментів музичних творів з допомогою музики і рухів.

Розділ 1

Чарівниця музика

У цьому розділі ти:

- заспіваєш пісні в маленьких групах, в колективі та індивідуально;
- поплескаєш в долоні та потупаєш ногами;
- навчишся правильної співочої постановки та зможеш покращити дикцію.

Спробуєш:

- використовуючи маски, зіграти різноманітні ролі;
- висловити почуття щодо віршів та мелодій.

Співають всі

1. Послухай пісню.

До школи

Сл. М. Сингаївського

Муз. І. Лібера

батьоро

2. Врожаями ниви достигли,
Багрець пломеніє з дібров.

До книги,
До книги,
До книги
Душа поривається знов.

3. Дозріли калинові гронця,
Над ними ясніє блакить.

До сонця,
До сонця,
До сонця
Як спів, наша мрія летить.

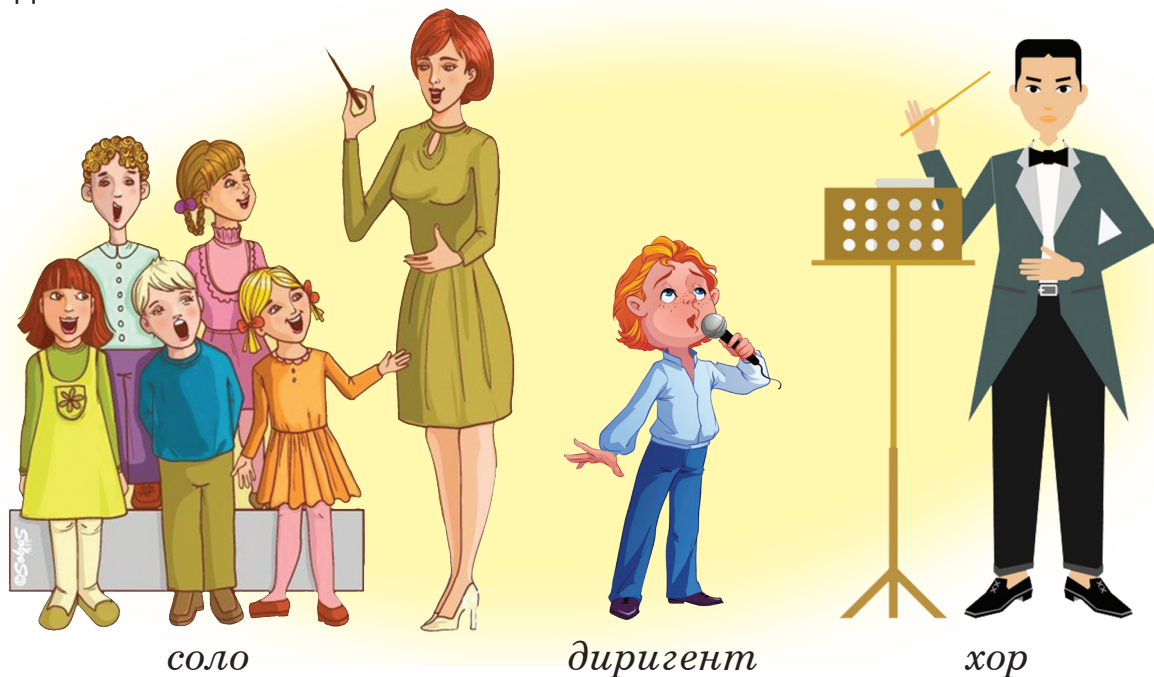
4. Відколи, скажіть нам, відколи
Цей вересень з нами рідня?

До школи,
До школи,
До школи
Ведуть нас дороги щодня.

2. Про що розповідається в пісні? Який характер цієї пісні?

3. Розглянь малюнки та скажи, який малюнок до якого визначення підходить?

Вокальний спів може бути сольним, ансамблевим, хоровим, із супроводом (або без нього).

Вокальна музика – це музика, яка виконується голосом людини.

Хоровий спів – це колективне виконання вокальної музики.

Диригент – людина, яка керує підготовкою твору до виконання (проводить репетиції, керує виконанням твору, диригує оркестром, хором, ансамблем тощо).

4. Гра. Зіграй роль диригента своєї улюбленої пісні.

5. Послухай «Щебетала пташечка».

Правильно дихаємо і добре співаємо

1. Проспівай поспівку та проплескай її ритмічний рисунок. Правильно дихай, інтонуючи в унісон з однокласниками.

Поспівка

повільно

Мі-ме-ма-мо - му.   Мі-ме-ма-мо - му.   Мі-ме-ма-мо- му...

повільно

Мі-ме-ма-мо - му.   Мі-ме-ма-мо - му.   Мі-ме-ма-мо- му...

повільно

Мі-ме-ма-мо - му.   Мі-ме-ма-мо - му.   Мі-ме-ма-мо- му...

Співоча постава – це положення, яке співак приймає перед початком співу.

2. Послухай пісню.

Ходить гарбуз по городу

Вірші Олена Пчілка

Музика народна

поважно

Хо-дить гар-буз по го-ро-ду, пи-та еть ся сво го ро-ду- "Ой,чи жи ві, чи здо-ро-ві

всі ро-ди-чі гар-бу-зо- ві?".

1. Ходить гарбуз по городу,
питається свого роду:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові?»

2. Обізвалась жовта диня,
гарбузова господиня:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

3. Обізвались огірочки,
гарбузові сини й дочки:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

4. Обізвалася морквиця,
гарбузова сестриця:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

5. Обізвались буряки,
гарбузові свояки:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

6. Обізвалась бараболя,
а за нею і квасоля:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

3. Проспівай пісню, правильно та чітко вимовляючи слова. Запропонуй до пісні ігрові рухи.

4. Гра. Виконай пісню з інсценізацією.

5. Послухай Гендель «Музика на воді» бароко.

Георг Фрідріх Гендель народився 23 лютого 1685 в містечку Галле в Німеччині. Вже з чотирьох років він почав грати на клавесині, який знайшов на горищі, адже тяга до музики була настільки сильною, що хлопець вчився грати на музичних інструментах сам, вночі, поки всі спали.

Вже в 9 років композитор почав вивчати гру на таких інструментах як: клавесин, скрипка, гобой та орган.

До речі, цікаво, що до XIX століття три країни вважали Генделя композитором саме своєї країни: Італія, Німеччина та Англія. Ось така була дилема.

Гендель став першим, хто почав змішувати в опері італійські та німецькі слова.

Також він вважається родоначальником опери і ораторії, провидцем появи драматизації в опері.

Співоча постава

1. Проспівай поспівки. Визнач, якою атакою звука ти користувався на поспівці.

весело

Мі - і - і - і, ма - а - а - а, мо - о - о - о - о.

ніжно

Мі - і - і - і, ма - а - а - а, мо - о - о - о - о.

стверджуючи

Мі - і - і - і, ма - а - а - а, мо - о - о - о - о.

Дикція – це чітка вимова звуків.

Співоче дихання – це вдих, затримка і видих. Дихання залежить від характеру і темпу твору.

Атака звука – це початок звуку, також залежить від дихання і характеру твору. Атака буває:

Тверда – співаємо голосно, енергійно (голосові зв'язки змикаються).

М'яка – співаємо ніжно, спокійно.

Предихальна – співаємо дуже тихо (голосові зв'язки змикаються не повністю, пропускаючи повітря).

Основа співу – голосні звуки. Саме на них виховуються всі вокальні якості голосу. Від правильного утворення голосних залежить краса тембру.

наспівно

1. А - а, а - а, кот-ка два за-хо - ті-ли мо-ло - ка, тіль-ки гле-чик в ру-ки

взяв - во-ни дуж-че "Няв-няв няв!"

легко

1. А - а, а - а, кот-ка два за-хо - ті-ли мо-ло - ка, тіль-ки гле-чик в ру-ки

взяв - во-ни дуж-че "Няв-няв няв!"

твердо

1. А - а, а - а, кот-ка два за-хо - ті-ли мо-ло - ка, тіль-ки гле-чик в ру-ки

взяв - во-ни дуж-че "Няв-няв- няв!"

2. Послухай пісні.

Дощик накрапає

Сл. Г. Лисенко

Муз. В. Лисенко

Allegretto

1. До - щик, до-щик на кра па - є, до-щик зем-лю по-ли-ва - є. Кап - кап -

кап-кап-кап! Кап-кап - кап-кап-кап!

1. Дощик, дощик накрапає,
Дощик, землю поливає:
Кап, кап, кап, кап, кап,
Кап, кап, кап, кап, кап...

2. Дощик, дощик накрапає,
Все довкола оживає.
Кап, кап, кап, кап, кап,
Кап, кап, кап, кап, кап...

3. Дощик, дощик накрапає,
Дощик пісеньку співає:
Кап, кап, кап, кап, кап,
Кап, кап, кап, кап, кап...

Ой у лісі калина

Українська народна пісня

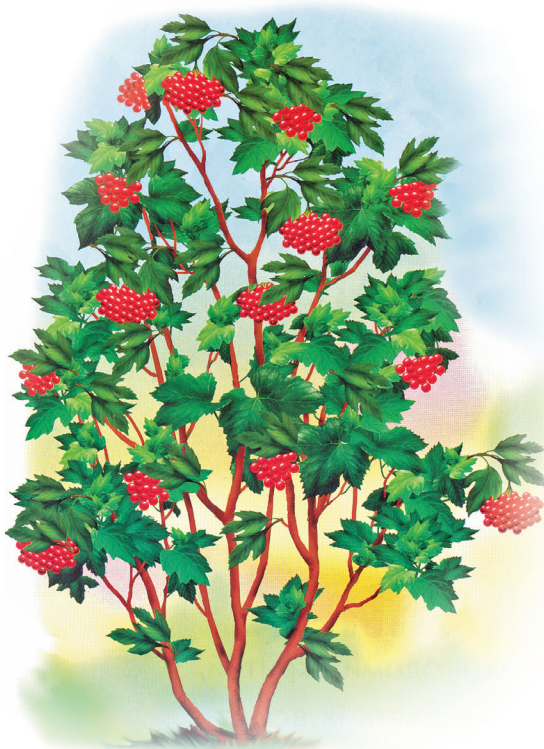
1. Ой єсть в лісі ка-ли-на, ой єсть в лісі ка-ли-на. Ка-ли-на ка-ли-на,
ко-ма-ри-ки дзюб-ри-ки ка-ли-на. Ка-ли-на ка-ли-на,
ко-ма-ри-ки дзюб-ри-ки ка-ли-на.

1. Ой у лісі калина,
Ой єсть в лісі калина,
Калина, калина.
Комарики, дзюбрики, калина.

2. Там стояла дівчина,
Там стояла дівчина,
Дівчина. Дівчина,
Комарики, дзюбрики, дівчина.

3. Цвіт-калину ламала,
Цвіт-калину ламала.
Ламала, ламала,
Комарихи, дзюбрики, ламала.

4. Та в пучечки в'язала,
Та в пучечки в'язала.
В'язала, в'язала,
Комарики, дзюбрики, в'язала.

3. Чим відрізняється народна музика від створеної композитором? Послухай із заплющеними очима пісні. Як ти думаєш, який настрій в першій пісні, а який – в другій? Зобрази шум дощу плесканням в долоні або на шумових інструментах.

*Дощик
починається*

*Дощик
посилюється*

*Дощик
вщухає*

4. Гра. Виконай пісні у русі.

5. Послухай Косенко «Дощ», Парцхаладзе «Осінній дощик».

Перевір себе

1. Розглянь малюнки. Передай голосом, як наближається і як віддаляється потяг?

2. Розглянь малюнки і скажи, яка позиція для співу правильна?

3. Розглянь малюнки. Де зображений хор, група, сольний спів?

4. З яких пісень ці малюнки?

5. Вибери правильну відповідь.

Дикція – це: а) чітка вимова звуків; б) розправлені плечі; в) опущені вниз руки.

Розділ 2

Студія звуків

У цьому розділі ти:

- заспіваєш пісні в маленьких групах, в колективі та індивідуально;
- зможеш розвинути в собі відчуття ритму за допомогою рухів тіла: плескаючи долонями, клацаючи пальцями, тупаючи ногами;
- будеш грати і акомпанувати в оркестрі іграшкових музичних інструментів.

Будеш співати:

- імітуючи гру на різноманітних іграшкових інструментах;
- переживаючи емоцію виконаного фрагменту.

Перкусія тілова та інструментальна

1. Проспівай поспівку.

Не йди, не йди, дощик

ХОДОЮ

Не йди, не йди до-щи-ку, зва-рю то-бі бор-щи-ку, по-став-лю на ду-ба, по-кли-чу го
лу-ба. За ким го-луб при-ле-тить, то цей до-щик розле - тить.

2. Розглянь малюнки. Назви тілесні та інструментальні перкусії.

Перкусія – загальна назва ударних інструментів, які не входять до складу класичної ударної установки.

3. Послухай пісні.

Пофарбувала осінь листя

Сл. С. Чубіки

Муз. І. Лібера

помірно

1. По - фар - бу - ва - ла о - сін ь лис - тя, ве - сел - ко - ю цві - туть лі -
2. Ли - ше бар - ві - нок не зів' - яв і вкри - ті зе - лен - ню сме
3. І ві - тер хо - лод - ні - ший, день ко - рот - ший, ту - ма - ном вкри - ла - ся рі -

си, по - ля і ни - ви о - пус - ті - ли і по - ле - ті - ли
ре - ки. Вів - чар же - не о - та - ру з по - ло - ни - ни, де - сь в не - бі скри - ку -
ка, бі - жить - шу - мить і всім зві - ща - є: За о - сін - ню прий

Приспів:

вдаль пташ - ки. Ля - ля - ля - ля - ля - ля - ля, ля - ля - ля - ля - ля - ля - ля. І по - ле
ли ле - ле - ки. Ля - ля - ля - ля - ля - ля - ля, ля - ля - ля - ля - ля - ля - ля. Де - сь в не - бі
де зи - ма. Ля - ля - ля - ля - ля - ля - ля, ля - ля - ля - ля - ля - ля - ля. За о - сін

ті - ли вдаль пташ - ки.
скрик - ну - ли ле - ле - ки.
ню прий - де зи - ма.

Це ж осінь!

Сл. К. Матвійко

Муз. О. Первової-Рошки

Весело, в темпі.

F C

1. До ме-не сьо-год-ні всміх ну - лась ка-лю-жа, - ви зна-є-те, я зди-ву ва

B F

- ла-ся ду - же, а - ле пос-міх-ну - лась у від - по-відь їй - ме-

B C7 Приспів: B

те-ли-ки рап-том зле-ті - ли з-під вій! Круж - ля-ли нав-ко - ло зе-

F B F

ле - ні, чер-во - ні, тор - ка-ли-ся ніж - но об-лич - чя і скро - ні, спле

A7 Dm A7

ли-ся у рай-дуж-не гар - не на-мис - то, а по-тім на зем - лю по-па-

Dm B C7 F

- да-ли лис-тям... Чи то ме-ні, мо - же на хвиль - ку зда-ло - ся - це ж

B C7 F

О-сінь чак-лун-ка! Це ж О-сінь! Це ж О-сінь!

1. До мене сьогодні
всміхнулась калюжа!
Ви знаєте, я здивувалася дуже,
Але посміхнулась у відповідь їй –
Метелики раптом злетіли з-під вій!

Приспів:

Кружляли навколо – зелені, червоні,
Торкалися ніжно обличчя і скроней,
Сплелися у райдужне, гарне намисто,
А потім на землю попадали листям.

2. Неначе грайливі русалки із вітром,
Віталосся листя зі мною привітно...
А деякі втрапили прямо у воду –
Краси я такої не бачила зроду!

Узяла лисичка скрипку

Сл. О. Журливої

Муз. А. Філіпенка

У-зя-ла ли-сич-ка скрип-ку, сі-ла з но-та-ми під лип-ку, і то-не-сень-кий сми-чок

гра-є, гра-є го-па-чок.

1. Узяла лисичка скрипку,
Сіла з нотами під липку,
І тонесенький смичок
Грає, грає гопачок.

2. Поспішають з лісу звірі:
Зайчєнята темно-сірі
Ще й ведмедики біжать –
Хочуть, хочуть танцювать.

Приспів:

Всі за лапки узялися,
Почалися танці в лісі,
А лисиця грає, грає
Та у ноти заглядає,
І тонесенький смичок
Все виводить гопачок,
Все виводить гопачок!

3. Жовта білочка спішить,
А за нею вслід біжить,
Тупу-тупу, сам Михайло,
Лісовий ведмідь Топтайло.

4. І вовчиця прибігає
З вовчєнятами із гаю,
Щоб також у коло стать, –
Хочуть, хочуть танцювать!

4. Гра. Зіграй та заспівай в унісон з однокласниками фрагмент пісні.

5. Послухай Гайдн симфонія «Сюрприз» – II ч.

Франц Йозеф Гайдн народився 31 березня 1732 року в невеликому містечку Рорау, Нижня Австрія, в родині каретного майстра. В свої 6 років він вже добре володів таким інструментом як барабан.

У 1781 році Гайдн знайомиться з Моцартом, який стає його близьким другом. У 1792 році композитор знайомиться з молодим Бетховеном і бере його в учні. Проте через норовливі характери обох чоловіки не змогли знайти спільної мови.

Найцікавіший факт з життя Гайдна пов'язаний з голінням. Одного ранку Франц Йозеф голівся тупою бритвою. Проте його терпінню швидко прийшов кінець, і композитор прокричав у небо: «Якби мені хтось дав нормальну бритву, тому я подарував би свій твір». Неподалік проходив Джон Бленд, якому дуже кортіло отримати твір від такого великого композитора. Він подарував Гайдну англійську бритву, а Франц Йозеф в свою чергу – новий твір для струнного квартету. Так через бритву квартет отримав назву «Бритвеній».

Іграшкові музичні іграшки

1. Розглянь малюнки та назви іграшкові музичні інструменти.

баян

труба

барабан

скрипка

рояль

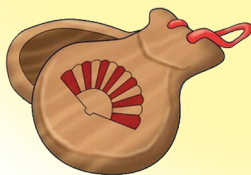
гітара

саксофон

тамбурин

кастаньети

румба

маракаси

2. Послухай пісні.

Веселий музикант

Сл. Т. Волгіної

Муз. А. Філіпенка

Moderato

1. Ось на скри-поч - ці я гра-ю: ті - лі - лі, ті - лі - лі! На луж - ку зай

ці спі - ва - ють ті - лі - лі та ті - лі - лі!

1. Ось на скрипочці я граю:

Ті-лі-лі, ті-лі-лі!

На лужку зайці у танці,

Ті-лі-лі та ті-лі-лі!

2. Я заграв на балалайці:

Тренді-брень, тренді-брень!

На лужку зайці у танці,

Тренді-брень та тренді-брень!

3. А тепер – на барабані:

Бум-бум-бум! Тра-та-тах!

Косоокі всі навтьоки

По куцах та по куцах!

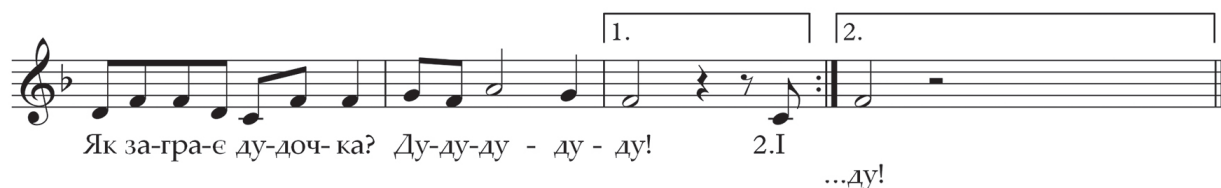

Дудочка

Сл. О. Вратарьова

Муз. О. Злотника

Allegretto

1. Давним-давно в далекий час
У старовинний вік
Чудову дудочку зробив
Премудрий чарівник.

2. Він мандрував за виднокруг,
Пройшов усі краї.
Сьогодні дудочка до рук
Потрапила мені.

Приспів:

Ду-ду-ду-ду-дудочка
чари-чарівна,
Ду-ду-ду-ду-дудочка,
як сама весна.
Все кружляє весело,
просто на виду!
Як заграє дудочка?
Ду-ду-дуу-ду-ду!

3. І скаче ранок на коні в рожевому брилі,
І сонце грає, мов скрипаль, і квіти розцвіли.
І наша гойдалка летить від неба до землі.
Як добре нам на світі жить, бо разом я і ти.

3. Спробуй визначити, які музичні інструменти задіяні в поданих піснях? Якими словами з тексту відображені звуки інструментів?

4. Гра. Виконай пісню, яка тобі сподобалась, розділившись на дві групи: перша група співає, друга – вистукує ритмічний супровід.

5. Послухай Вівальді, Пори року «Осінь».

Оркестр музичних іграшок

1. Розглянь малюнки та скажи, де відображений оркестр іграшок.

Оркестр – колектив музикантів, призначений для сумісного виконання музичних творів.

2. Послухай пісню.

Щиро скажи, котку

Слова народні

Муз. Ю. Парашинця

Щи-ро ска-жи, кот-ку, чи вчи-нив ти шкод-ку? - Ні, біг-ме, це не я, це ки-цю-

ня мо - я. По ко-мо-рам хо-дить, лю-дям шко-ду ро-бить. Тре-ба ки-цю би - ти,

щоб вчи-лась ро - би - ти: че ре-вич-ки ши-ти, на ба-зар но - си - ти, хлі-бець ку пу

ва-ти - ді-ток го-ду - ва-ти, хлі-бець ку-пу - ва-ти, ді-ток го-ду - ва-ти.

Щиро скажи, котку,
Чи вчинив ти шкодку?
– Ні, бігме – це не я,
Це киця моя
По коморам ходить,
Людям шкоду робить.

Треба кицю бити,
Щоб вчилась робити:
Черевички шити,
На базар носити,
Хлібець купувати,
Діток годувати.

3. Запропонуй до пісні ігрові рухи.

4. **Гра.** Відтвори образ героя своєї улюбленої пісні.

5. Послухай Леопольд Моцарт «Симфонія іграшок», Дунаєвський «Полька».

Вольфганг Амадей Моцарт народився 27 січня 1756 року в Зальцбурзі.

Любов до музики проявилася ще у ранньому дитинстві: у віці трьох років хлопчик вже підбирав різні співзвуччя, крім того міг повторювати окремі місця з п'єс, які почув. До 10 років Вольфганг боявся звуків труби, коли вона грала окремо. Це діяло на нього просто панічно, проте в оркестрі Моцарт сприймав її добре. З часом цей страх минув.

У композитора була феноменальна (прекрасна) пам'ять. Наприклад, у Ватикані раз на рік для Папи Римського виконувався великий і дуже складний дев'ятиголосий твір Алегрі для двох хорів. Партитура трималася у великій таємниці. Але Моцарту з його пам'яттю не складно було на слух записати цей твір.

За своє життя Вольфганг Амадей Моцарт встиг написати більше 600 творів, добившись успіху в усіх класичних музичних жанрах, що існували на той момент.

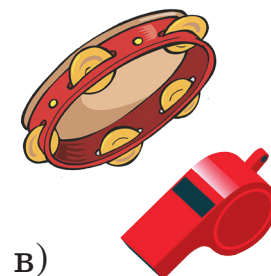
Ісак Осипович Дунаєвський народився 30 січня 1900 року в Лохвиці, Полтавська губернія.

Ісак Дунаєвський написав музику до 27 фільмів. Також йому належать 14 оперет, 3 балети, 2 кантати, 80 хорів, 80 пісень і романсів, музика до 88 драматичних спектаклів, 43 твори для естради і 12 для джаз-оркестру, 17 мелодекламації, 52 симфонічних і 47 фортепіанних творів.

Перевір себе

1. Розглянь малюнки і знайди правильну відповідь.

Музичні іграшки – це:

2. З яких пісень ці малюнки?

3. Розглянь малюнки і скажи, який тип перкусії на них зображений?

4. Розглянь малюнки. Назви зображені музичні інструменти. Які з них є в твоєму класі?

5. Продовж речення.

Оркестр – це ... .

Розділ 3

Дитячий фольклор

У цьому розділі ти послухаєш та вивчиш:

- пісні з дитячого фольклора;
- колядки;
- народні танці;
- короткі та довгі звуки.

Зможеш:

- відтворити фрагменти з мелодії,
- більше дізнатися про танці різних країн світу.

Дитячі пісні

1. Послухай пісні.

Ой, ходить сон коло вікон (колискова)

ніжно

Ой, хо дить сон ко-ло ві- кон, а дрі-мо - та ко- ло- пло - та.
Пи-та-еть-ся сон в дрі - мо - ти: - А де бу-дем но - чу - ва - ти?

Ой, ходить сон коло вікон,
А дрімота – коло плота – *двічі*

Питається сон дрімоти:
Де будемо ночувати? – *двічі*

Де дитинка малесенька,
Хатиночка теплесенька – *двічі*

Ой, коло сон по долині,
Мати кличе до дитини: – *двічі*

Ой, соночку-соколоньку,
Прийди до нас в колисоньку,
Да приспи нам дитиноньку.

Вийшли в поле косарі (обжинкова)

Вий-шли в-по-ле ко-са-рі ко-сять ра-но на зо-рі. Гей! Ну-те, ко-са-рі,
бо не ра-но по-ча-ли, хоч не ра-но по-ча-ли, так ба-га-то у-тя-ли!

Вийшли в поле косарі
Косять рано на зорі.

Приспів:

Гей, нуте, косарі,
Бо не рано почали;
Хоч не рано почали,
Так багато утяли!

До обіду покосили,
Гострі коси потупили.

Приспів.

По обіді спочивали,
Гострі коси поклепали.

Приспів.

Увечері холодком
Йшли додому всі рядком.

Приспів.

А в стоги як пометаєм,
То добряче погуляєм!

Вийди, вийди, сонечко (веснянка)

Вий - ди, вий- ди, со-неч-ко на ді-до-ве по-леч-ко, на ба би не зіл-ляч-ко,

на на-ше под-вір'яч-ко.

1. Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко.

2. На весняні квіточки,
На маленькі діточки.
Там вони граються,
Тебе дожидаються.

Женчикок, бренчикок (пісня-гра)

Жен-чи-чок брен-чи-чок ви-лі - та-є, ви-со-ко ні- жень-ку пі-дій - ма-є.

Як би то, на-би-то, - ні жень-ку про би-то. В зе-ле-нім лу-гу бе-ри со-бі дру-гу.

Женчикок, бренчикок вилітає,
Високо ніженьку підіймає.

Приспів:

Як би то набито, ніженьку пробито,
В зеленім луку бери собі другу.

Ой, до схід сонечка женчик схопивсь,
Росою чистою бренчикок умивсь...

Приспів.

Зелене житечко в полі він жав,
З ранку до вечора не спочивав...

Приспів.

Ой, по ланочку він весь день ходив,
Грудою гострою ніжку набив...

Приспів.

Хоч стерня колеться, ніжка болить,
Спати не хочеться, гулять кортить.

Приспів.

Любий мій женчику, візьми мене,
Ніжка загоїться, біль той пройде!

Приспів.

Женчику-бренчику, забудь за ніженьку,
Візьми дівчину, вибирай дружину!

По дорозі жук, жук

Швиденько

По до-ро-зі жук, жук, по до-ро-зі чор-ний, по-ди-ви-ся, дів-чи-нонь-ко,

я-кий я мо-тор-ний, по-ди-ви-ся, дів-чи-нонь-ко, я-кий я мо-тор-ний.

1. По дорозі жук, жук,
По дорозі чорний...
Подивися, дівчинонько,
Який я моторний!
Подивися, дівчинонько,
Який я моторний!

2. Який я моторний,
І у кого вдався,
Хіба ж даси копу грошей,
Щоб поженхався!
Хіба ж даси копу грошей,
Щоб поженхався!

3. По дорозі галка,
По дорозі чорна...
Подивися ж, козаченьку,
Яка я моторна!
Подивися ж, козаченьку,
Яка я моторна!

4. Яка я моторна,
Гнучка, чорнобрива;
Як побачиш – аж заплачеш,
Що я вередлива!
Як побачиш – аж заплачеш,
Що я вередлива!

Дитячий фольклор – це зразки усної творчості народу, призначені для дітей.

Дитячий фольклор містить і таке явище, як усна дитяча творчість, що виникає у процесі гри та спілкування. Зразки цієї творчості живуть лише в дитячому середовищі.

- 2.** Що ти собі уявляєш, коли слухаєш або співаєш колискову?
- 3.** Які ще дитячі фольклорні жанри ти знаєш?
- 4. Гра.** Зіграй зі своїми однокласниками в улюблену гру.
- 5.** Послухай музику, властиву твоїй місцевості.

Танок

1. Послухай мелодії.

Метелиця – український народний масовий хороводний танець жвавого характеру і тумбру. Кількість виконавців не обмежена.

Гопак – традиційний народний танець. Існують сольний, парний, груповий варіанти гопака. Сучасний гопак виконують і чоловіки, і жінки.

Аркан – український народний чоловічий танець, поширений гуцулами. За переказами, це танець богатирів, що спустилися з гір. Танцюють зімкнутим колом або півколом з топірцями в руках.

Колядки та щедрівки

1. Послухай щедрівки.

Ой, сивая тая зозуленька

наспівно Приспів:

Ой, си-ва-я та і зо зу-лень-ка. Ще-дрий ве чір, добрий ве чір, до-брім лю-дям

на здо -ров'(я).

Ой, сивая тая зозуленька

Приспів:

(після кожного рядка)

Щедрий вечір, добрий вечір
Добрим людям на здоров'я!

Усі сади та і облітала,
 А в одному та і не бувала.
 А в тім саду три тереми:
 А в першому – красне сонце,
 А в другому – ясен місяць,
 А в третьому – дрібні зірки.
 Ясен місяць – пан господар,
 Красне сонце – жона його,
 Дрібні зірки – його дітки.

Щедрик

Ще- дрик, ще- дрик, ще-дрі воч- ка, при-ле-ті-ла лас-ті-воч- ка.

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала собі щебетати,
Господаря викликати:

«Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару, –
Там овечки покотились,
А ягнички народились.

В тебе товар весь хороший,
Будеш мати мірку грошей.
Хоч не гроші, то полова,
В тебе жінка чорноброва».

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.

2. Послухай колядки.

Небо і земля

помірно, піднесено

Не-бо і зем-ля, не-бо і зем-ля ни-ні тор-же-ству-ють! Ан-ге-ли й лю-ди,

Приспів:

ан-ге-ли й лю-ди ве-се-ло праз-ну-ють. Хри-стос ро-див-ся, Бог во-пло-тив-ся,

ан-ге-ли спі-ва-ють, Ца-рі-є ві-та-ють, по-клін від-да-ють, пас-те-рі-є гра-ють:

"Чу-до, чу-до" по-ві-да-ють.

Небо і земля (2) нині торжествують,
Ангели й люди (2) весело празднують.

Приспів:

Христос родився, Бог воплотився,
Ангели співають, Царіє витають,
Поклін віддають, пастиріє грають,
«Чудо, чудо!» повідають.

Во Вифлеємі (2) весела новина:
Пречиста Діва (2) породила Сина!

Слово Отчеє (2) взяло на ся тіло:
В темностях земних (2) сонце засвітило.

Ангели служать (2) своєму Королю
І во вертепі (2) творять Його волю.

Три славні царі (2) зі сходу приходять,
Ладан і смирну (2), золото приносять.

Царю і Богу (2) тоє офірують,[1]
Пастирі людям (2) все розповідують.

І ми рожденну (2) Богу поклін даймо,
«Слава во вишних» (2) Йому заспіваймо.

Нова радість стала, яка не бувала

Но-ва ра - дість ста-ла, яка не бу - ва-ла: над вер-те-пом звіз-да яс-на
у-весь світ о-сі - я-ла! Над вер-те-пом звіз-да яс-на у-весь світ о-сі - я-ла!

Нова радість стала, яка не бувала:
Над вертепом звізда ясна світу засіяла.

Де Христос родився, з Діви воплотився,
Як чоловік, пеленами убого повився.

Пастушки з ягнятком перед тим Дитятком
На колінця припадають,
царя-Бога прославляють.

Славим тебе, царю, небесний владарю,
Даруй літа щасливії цього дому господарю.

Добрий вечір тобі, пане господарю!

поважно Приспів:

Музична партитура в 4/4 ритмі. Ключовий підпис: один бемоль (F). Партитура складається з трьох рядків. Перший рядок містить мелодію та акорди з текстом: 'До-брий ве-чір то - бі, па - не - го - спо - да - рю! Ра - дуй - ся!'. Другий рядок: 'Ой, ра-дуй-ся, зем - ле, син Бо - жий на-ро-див-ся. Ой, ра-дуй-ся, зем - ле,'. Третій рядок: 'син Бо-жий на-ро-див-ся.'.

До-брий ве-чір то - бі, па - не - го - спо - да - рю! Ра - дуй - ся!

Ой, ра-дуй-ся, зем - ле, син Бо - жий на-ро-див-ся. Ой, ра-дуй-ся, зем - ле,

син Бо-жий на-ро-див-ся.

Добрий вечір тобі, пане господарю!

Приспів:

(після кожного рядка)

Радуйся!

Ой радуйся, земле, –

Син Божий народився!

Застеляйте столи та все килимами,
Та кладіть калачі з ярої пшениці,
Бо прийдуть до тебе три празники в гості.
А що перший празник – Рождество Христове,
А що другий празник – святого Василя,
А що третій празник – святе Водохреща.

Коляд, коляд, колядниця

весело

Ко-ляд, ко-ляд, ко-ляд-ни-ця, доб-ра з ме-дом па ля ни-ця, а без ме-ду не та-ка,

дай- те, дядь-ку п'я-та- ка!

1. Коляд, коляд, колядниця,
Добра з медом паляниця,
А без меду не така, –
Дай, дядьку, п'ятака.

2. Як не даси п'ятака, –
Возьму вола за рога.
Та виведу на моріг,
Та викручу правий ріг.
Буду рогом трубити,
А воликом робити.

3. Щедрівочка щедрувала,
До віконця припадала:
Що ти тітко напекла?
Неси швидше до вікна!

4. Коляд, коляд, колядниця,
Добра з медом паляниця,
А без меду не така, –
Дай, дядьку, п'ятака.

3. Прикрась музику колядки ніжними звуками трикутника або звуками твого улюбленого інструмента.

4. Гра. Проплескай або простукай ритм Коляд, коляд, колядниця.

5. Послухай та виконай улюблену колядку з інсценізацією.

Ритм. Дитячі пісні

1. Послухай пісні.

Зайчикові вуха

Сл. В. Каменчук

Муз. Ю. Парацинця

Moderato

1. Сі - є, ві-є, за ві-ва сні-гом за-ві - рю-ха, а у зай-чи - ка, хоч плач, ду-же змерз-ли

ву-ха. А у зай-чи - ка, хоч плач, ду-же змерз-ли ву-ха.

1. Сіє, віє, завіва
Снігом завірюха,
А у зайчика, хоч плач
Дуже змерзли вуха.
2. Він і валянки узув,
І вдягнув козуха,
І з-під шапки, ну, хоч плач,
Виглядають вуха.
3. – І чого ти зажурився? –
Цокотять синички.
– Ти б собі вдягнув на вуха
Теплі рукавички!

Із сніжками дружимо

Сл. В. Клена

Муз. І. Лібера

весело

1. Там, де по-ле, там, де луг хо-дить за-ві-рю-ха, сип-ле сніг із ру-ка-вів і мо-ро-зить

ву-ха. Ой, сніг, сні-жок, бі-лень-кий, ла-па-тий, ти звід-ки до нас при-й-шов по-гу

ля-ти?

1. Там, де поле, там де луг
Ходить завірюха,
сипле сніг із рукавів
І морозить вуха.

Приспів:

Ой, сніг, сніжок,
Біленький, лапатий,
Ти звідки до нас
Прийшов погуляти!

2. Щоки полум'ям горять,
Та біжать малята,
Щоб везти із гірки сміх
На своїх санчатах.

Приспів.

3. Ти, вітриську, зупинись
Іди з нами гратись,
На санчатах цілий день
Будемо кататись.

Мушка лапки рахувала

Сл. Т. Єфимової, укр. текст Л. Ратич

Муз. А. Олейнікової

1. Я - кось вранці мушка вста-ла сво - ї лап-ки у - ми-ва-ла, дві по дві, і по-го - тів
при-ві - та-ла всіх ко - тів. Лап-ка раз,
лап-ка два, за-кру-ти-лась го-ло-ва! Да-лі бу-де три, чо-ти-ри стіль-ки ла-пок у ко-та.
А у муш-ки, як на злість, не чо-ти-ри їх, а шість!

1. Яюсь вранці мушка встала,
Свої лапки рахувала,
Дві по дві, і поготів.
Привітала всіх котів.

Приспів:

Лапка раз, лапка два,
Закрутилась голова,
Далі буде три, чотири –
Стільки лапок у кота.
А у мушки, як на злість,
Не чотири їх, а шість.

2. Тільки мушка вже забула
Скільки чистих лапок було!
Отже треба рахувать,
Все спочатку починать.

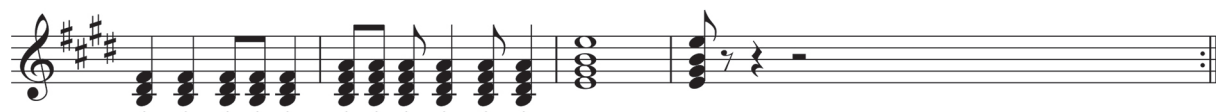

Гра в сніжки

Сл. Н. Вересокіна

Муз. Н. Вересокіна

з настроєм

1. В сніжки граємо охоче,
Грає хто і з ким захоче,
А морозець он який,
Грає з нами в піддавки.

2. Хоч і сердиться зима,
Сміливіше наступай.
Бо ми руки гріємо,
Тупотіти вміємо.

Приспів:

Хлоп, хлоп, постривай,
Та від сніжки не тікай,
Хлоп, хлоп, поспішай,
Нас морозити дарма.

Танці-зігріванці (руханка)

Вірш З. Лісевич

весело

1. Йдуть мо - ро - зи, хо - лод - не - ці, лі - ту край, щоб зі -

грі - тись, тан - цю - ва - ти по - чи най, ту - пу - туп, тан - цю - єм тан - ці, ту - пу -

тан - ці - зі - грі - ван - ці, ту - пу ту - пу че - рез по - ле, че - рез гай!

1. Йдуть морози, холоднечі, літу – край,
Щоб зігрітись, танцювати починай,
Тупу-туп, танцюєм танці,
Тупутанці-зігріванці,
Тупу-тупу через поле, через гай!

2. На деревах білий іній – зимно вкрай,
Щоб зігрітись, танцювати починай,
Стриб направо, стриб наліво,
Танцювально і грайливо,
Щоб зігрітись, танцюй, не позіхай!

3. Хуртовина снігом крутить, не втечеш,
Танцювати, як вона, умієм теж.
Станьмо весело навшпиньки,
Покружляймо, як сніжинки,
Спробуй з нами! Буде весело, авжеж!

4. Ні стежин уже не видно, ні доріг,
Білий світ кругом засипав білий сніг,
Тож хутчіш берем лопати,
Починаєм танцювати,
Купи снігу, відгортаючи від ніг.

5. Подивися, як вітрисько у дворі,
Розклубочує дими із димарів,
Потанцюй із ним так само,
Хай летять дими клубками,
Хай клубочаться у танці угорі!

6. Хто в долоньки змерз роби із нами так,
Хто у ніжки змерз роби із нами так,
Кинь писати есемески,
У долоні з нами плескай,
Зігривайся разом з нами в танці так!

7. Снігу крізь понасіпало через край,
Катуляти з нього бабу починай,
Котим сніжки катулянки,
Ліпим бабу спозаранку,
Не дивися і не мерзни, помагай!

Треба з другом все ділити

Сл. А. Костецький

Муз. О. Первової-Рошки

A Bm E

1. На сві-ті все бу-ва-є: і сніг, і дощ, і ві-тер. Бу - ва - є зли-ва на-віть то-

5 A A Bm

ді, як сон-це сві-тить. Бу - ва, що втра-тять ко - лір всі кві-ти у са - ду... Лиш

8 E A

не бу - ва ні ко - ли, щоб друг те - бе за був.

10 A Приспів: Bm E A

10 A Приспів: Bm E A
Що зро-би-ти, щоб у дві - чі торт зда-вав-ся най-смач-ні - шим?

14 F#m Bm E A

14 F#m Bm E A
Що зро-би-ти, щоб у дві - чі ста-ло дру-зям ве - се-лі - ше?

18 A Bm E A

18 A Bm E A
Щоб і ра-дос-ті і шас - тя вам бу-ло-аж ні - де ді - ти?

22 F#m Bm E A

22 F#m Bm E A
Туг-ні-я-ко-го сек-ре - ту! Тре-ба з дру-гом все ді-ли - ти!

1. На світі – все буває:
і сніг, і дощ, і вітер.
Буває злива навіть
тоді, як сонце світить.

2. Бува, що втратять колір
всі квіти у саду...
Лиш не бува ніколи,
щоб друг тебе забув.

3. Що зробити, щоб удвічі
торт здавався вам смачнішим?
Що зробити, щоб удвічі
Стало з другом веселіше?

4. Щоб і радості, і щастя
вам було – аж ніде діти?
Тут – ніякою секрету!
Треба з другом все ділити!

5. А ще таке буває,
Стає на серці сумно,
І друга ти шукаєш,
А він пішов бездумно.

6. А як забуде раптом
тебе твій друг – то що ж:
ніякий він не справжній,
а просто так – ніщо!..

Ритм – це чергування довгих і коротких звуків.

3. Які ще дитячі пісні ти знаєш?

3. Зіграй роль улюбленого персонажа з дитячих пісень (виготов маску).

4. Гра. Виконай танець, розділившись на дві групи. Перша група танцює, друга – вистукує ритмічний супровід.

5. Послухай мелодії танці, властиві твоїй місцевості.

Перевір себе

1. Продовж речення.

Дитячий фольклор – це ... .

---

2. Дай правильну відповідь на питання.

«Добрий вечір тобі, пане господарю» – це: а) танок;
б) колядка; в) шедрівка.

---

3. З яких пісень ці малюнки?

4. Продовж речення:

Гопак – це ... .

---

5. З якої пісні цей куплет:

Якось вранці мушка встала,
Свої лапки рахувала,
Дві по дві, і поготів.
Привітала всіх котів.

а) «Танці-зігріванці»; б) «Мушка лапки рахувала»;
в) «Зайчикові вуха».

Розділ 4

Гармонія звуків

Дізнаєшся про:

- різновиди звуків та звідки вони з'являються;
- інформацію про голосові, шумові та інструментальні звуки;
- що таке ритм.

Відкриєш для себе:

- тембри різних інструментів;
- що таке динаміка та нюанси у музиці;
- цікавинки з життя композиторів.

Звуки довкілля

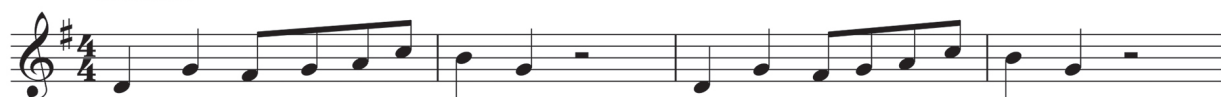
1. Послухай пісні та поспівку.

День народження у мушки

Сл. Г. Лисенко

Муз. В. Лисенко

весело

1. День на-род-жен-ня у муш-ки, по-зі-та-ли-ся под-руж-ки:

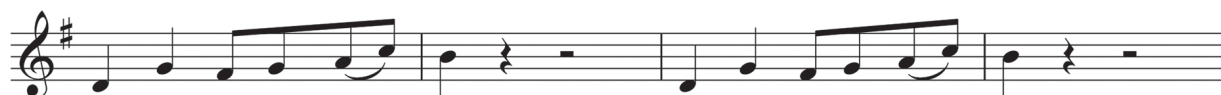
муш-ки зе-ле-нень-кі, муш-ки ве-се-лень-кі. Дз - з! Дз...

2. При-ле-ті-ли со-неч-ка, при-нес-ли в до-ло-неч-ках

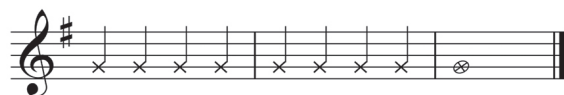
ме-ду дві крап-лин-ки, ро-си дві пер-лин-ки. Дз - з! Дз...

3. Всі жуч-ки й.ко-маш-ки, і чор-ні му-раш-ки

муш-ку всі ві-та-ли, здо-ров'я їй ба-жа-ли! Дз - з! Дз...

Ві-та-є-мо! Ві-та-є-мо! Дз!

1. День народження
у мушки,
Позліталися подружки:
Мушки зелененькі,
Мушки веселенькі!
Дз-з-з-з-з-з!

2. Прилетіли сонечка,
Принесли в долонечках
Меду дві краплинки,
Роси дві перлинки!
Дз-з-з-з-з-з!

3. Всі жучки й комашки,
І чорні мурашки,
Мушку всі вітали
Здоров'я їй бажали!
Дз-з-з-з-з-з!

Вітаємо! Вітаємо!

Поспівка

Відтворюємо звуки тварин і птахів, вчимося співати різними голосами

1. У суботу на роботу дві краплинки запізнились,
Не хотілося вставати їм у вихідний.
І тому не всі дерева вранці дощиком омилась,
Бо розлився він над лісом зовсім не рясний.

Приспів:

А хмаринка сорок п'ята
У дворі стояла марно
І чекала на краплинок,
І бібікала.
Позбиралися з околиць
Усі блискавки і хмари
І такий зчинили галас
Їм під вікнами.

Бі-бі-бі-бі-бі, бі-бі-бі-бі-бі!
Бі-бі-бі-бі-бі, бі-бі-бі-бі-бі!

2. Тільки хмара сорок п'ята у дворі стояла грізно
І сварилася: «Гуляти більше не пуцу!»
А коли краплинки встали, вже було занадто пізно –
Райдуга цвіла у небі, як після дощу!

Навколо нас є звуки, які ми чуємо. Вони бувають різними: голосовими та інструментальними; шумовими, які ми відтворюємо, та природними звуками, які відтворює сама природа; приємними і неприємними.

2. На що схожий звук? Pozнайомся з тембрами різних інструментів.

3. Що ти уявляєш, коли слухаєш музику.

4. Гра. Виконай приспів пісні «Бі-бі», розділившись на дві групи. Перша група співає, друга – вистукує ритмічний супровід.

5. Послухай Р. Шуман «Дитячі сцени».

Музичні та інструментальні звуки

1. Послухай пісню.

Семеро гномів

Муз. і сл. А. Житкевича

жваво

Жи-ли на сві-ті се-ме-ро гно мів, се-ме-ро друж-них а-стро-но- мів.
Сі-я-ли зо-рі в без меж-нім са-ду, ра-діс-но гра-ли в ча-рів-ну ду-ду.
Ла-ла-ла-ла, ла-ла-ла-ла, піс-ня пташ-ко-ю ле-тить. Ла-ла-ла-
ла, ла-ла-ла-ла, в сер-ці му-зи-ка дзве-нить.

1. Жили на світі семеро гномів,
семеро мудрих астрономів.
Сіяли зорі в безмежнім саду.
Радісно грали в чарівну дуду.

Приспів:

Ла-ла-ла-ла, ла-ла-ла-ла —
пісня пташкою летить.
Ла-ла-ла-ла, ла-ла-ла-ла —
в серці музика дзвенить.

2. Семеро гномів вигравали,
зорі бадьоро крокували.
Стали у коло веселі сім нот –
і закружляв в небесах хоровод.

Приспів.

3. Семеро гномів узяли скрипки,
нотки співали, аж охрипли.
Пісня на землю злетіла з небес,
більше з тих пір стало в світі чудес.

Приспів.

Музичні звуки – голоси співаків і більшості музичних інструментів. Властивості музичних звуків: висота, тривалість, гучність, забарвленність (тембр) звучання.

Вокальна музика – музичні твори для співу.

Інструментальна музика – твори для виконання на музичних інструментах.

Мелодія складається зі звуків різної висоти і тривалості.

2. Розглянь малюнки. Скажи, де хоровий спів, а де вокальний?

3. Розглянь малюнки. Який інструмент тобі найбільше подобається?

Струнні інструменти

домра

цимбали

Клавішні інструменти

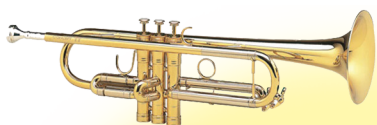

акордеон

фортепіано

Духові інструменти

труба

валторна

Ударні інструменти

*ударна
установка*

тарілки

4. Гра. Виконай приспів пісні, використовуючи супровід твоєю улюбленою музичною іграшкою.

5. Послухай А. Вівальді «Зима».

Тембр

1. Послухай пісню.

Ой, заграйте, дударики

Сл. В. Панченка

Муз. А. Філіпенка

весело

1. Ой, заграйте, дударики,
Молоді гуцули.
Так, щоб танець – увиванець
Полонини чули.

2. Ой, заграйте, дударики,
На дудках кленових.
Як приємно танцювати
В кептариках нових.

3. Ой, заграйте, дударики,
А ми заспіваєм.
Хай злітає наша пісня
Та над нашим краєм.

Музичний тембр – це музичне забарвлення голосу, або музичного інструменту.

2. Який тембр тобі більше сподобався: фортепіано чи скрипки? Чому?

3. На якому інструменті краще зобразити кроки ведмедя, спів пташки, цокання копит?

4. **Гра.** Із заплющеними очима відгадай музичний інструмент, на якому грає вчитель або учень. Спробуй відтворити улюбленого героя казки.

5. Послухай М. Лисенко «Коза-дереза».

Тривалість звуків (короткі та довгі).

Ритм

1. Прочитай вірш з оплесками; познач крапкою ноту, на якій зупинились.

Вертоліт

Вер - то - літ, вер - то - літ, ви - ру - ша - є у по - літ.

За кер - мом ву - са - тий кіт, па - са - жи - ром чор - ний кріт.

Капуста

Завт - ра і - ме - ни - ни в тіт - ки Ка - пус - ти - ни.

Ка - же Ка - пус - ти - на: "Прий - де вся ро - ди - на".

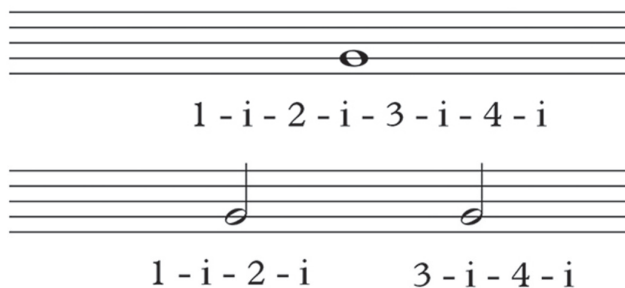
Тривалість звуків

Ціла нота

Половинні ноти

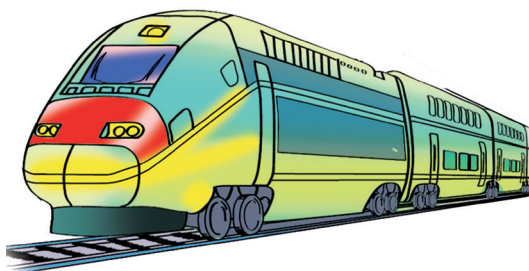
Четвертні ноти

Восьмі ноти

1 - i - 2 - i - 3 - i - 4 - i

1 - i - 2 - i   3 - i - 4 - i

1 - i   2 - i   3 - i   4 - i

1 - i - 2 - i - 3 - i - 4 - i

1. Два веселих зайченяти
Вчилися бити в барабан –
Тра-та-та, тра-та-та!
І сказав учитель-дятел:
– Ах, який у них талант!
Тра-та-та, тра-та-та!

Приспів:

Раз-два, Раз-два-три!
Перший зайчик, повтори!
Раз-два, раз-два-три!
Другий зайчик, повтори!
А як лапки заболять,
Будем вчитися співать!

2. Барабан вони розбили,
Та знайшли дубовий пенць,
Тра-та-та, тра-та-та!
І на цьому пні щосили
Барабаняць день у день.
Тра-та-та, тра-та-та!

Гарний танець гопачок

Українська народна пісня

весело

Я нав-при-сяд-ки ска-чу, чо-біт-ка-ми ту-по-чу. Ту-пу, ту-пу, ту-по-чу,
на-че пташ-ка я ле-чу. Гоп, гоп, ту-по-чу, на-че пташ-ка я ле-чу. Гоп, гоп, ту-по-чу,
на-че пташ-ка я ле-чу.

Я навприсядки скачу,
Чобітками тупочу.
Тупу-тупу-тупочу –
Наче пташка я лечу.

Гоп! Гоп!
Тупочу!
Наче пташка я лечу.

Тілі-тіль, веде смичок
Гарний танець – гопачок,
А бандура – брень-брень-брень –
Танцював би цілий день!

Гоп! Гоп!
Брень-брень-брень!
Танцював би цілий день!

Ритм – упорядковане чергування звуків і пауз різної тривалості.

Пауза – перерва у звучанні музики, знак мовчання.

Ритмічна музика – музика, під яку можна танцювати або крокувати.

3. Який ритм в пісні «Гарний танець гопачок»?

4. Гра. Виконай пісню з інсценізацією.

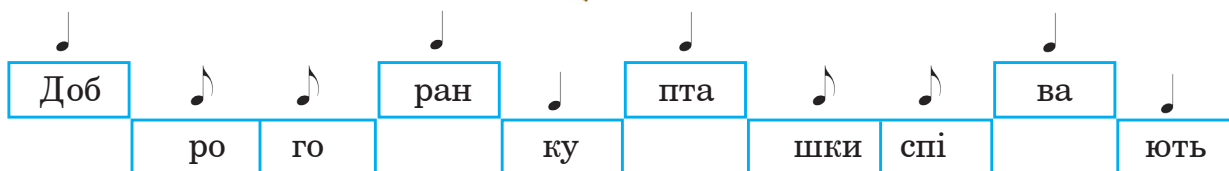
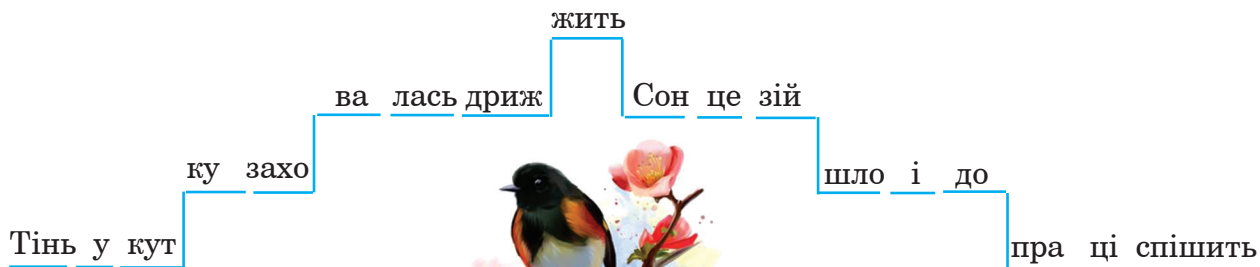
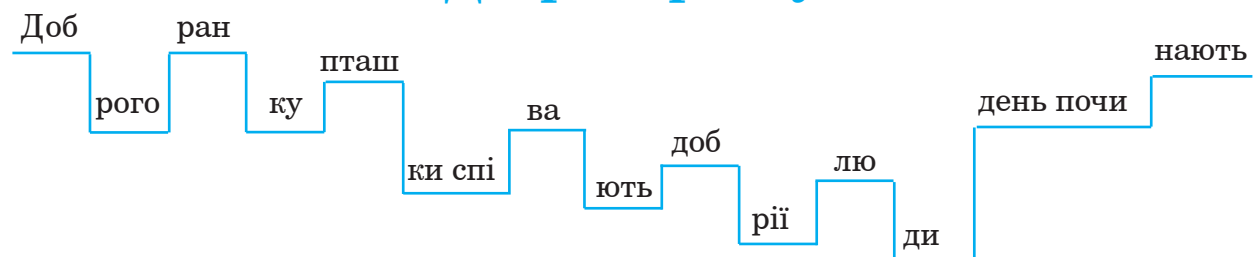
5. Послухай Дворжак «Гумореска».

Динаміка.

Нюанси швидкий, повільний, середній

1. Послухай поспівку. Розглянь схеми.

Доброго ранку

Доб-ро-го ран-ку пташ-ки спі-ва-ють, доб-рі-ї лю-ди день по-чи-на-ють.

Тінь у кут-ку за-хо-ва-лась, дрижить - Сон-це зійшло і до пра-ці спішить.

2. Послухай пісні.

Колискова для звірят

Муз. і сл. Н. Май

ніжно

Мур, мур, мур, мур-ко-че ки ця до ма-лень-ких ко шеня-ток, мур, мур, мур, так
не го дить ся, тре ба спа ти, тре-ба спа ти. Кож на ма-ма для ма-ля-ти ко лис-ко-ву
за-спі-ва-є, прийде ве-чір-тре-ба спа-ти, це у-сі на сві-ті зна-ють.

1. Мур, мур, мур, муркоче Киця
До маленьких кошенят,
Мур, мур, мур, так не годиться
Треба спати, треба спати!

3. Ко, ко, ко, воркоче квочка,
Наголошує курчатам,
Сіло сонце у гайочку,
Треба спати, треба спати.

Приспів:

Кожна мама для маляти
Колискову заспіває,
Прийде вечір – треба спати,
Це усі на світі знають!

2. Гав, гав, гав, я чую знову,
То маленькі цуценята,
Розбишаки невгамовні,
І ніяк не хочуть спати!

Приспів.

Пташка

Муз. Л. Лібера

помірно

1. «Про що, пташко,
нам співаєш
Пісню голосну?» –
«Я співаю всьому світу
Пісню про весну.

2. Про її квітки пахучі,
Про сади, гаї...
Раджу я і вам співати,
Дітоньки мої».

Динаміка – це сила звучання музичного твору. Динаміку позначають спеціальними музичними знаками: **f** – голосно, **p** – тихо. Поступові зміни динаміки позначаються так:

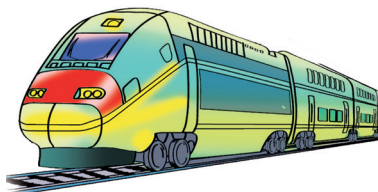
3. Чому колискові наспівують повільно?

4. **Гра.** Запропонуй свою мелодію до вірша.

5. Послухай Е. Гріг «Похід гномів».

Перевір себе

1. Розглянь малюнки. Які звуки вони передають (довгі чи короткі)?

2. Розглянь малюнки. Які звуки вони передають (довгі чи короткі)?

3. З якої пісні ці малюнки?

4. Продовж речення.

- а) Група людей, які співають, називається ... .
- б) Ансамбль інструментів, на яких грають музиканти, називається ... .

5. Розглянь малюнки і назви музичні інструменти.

Розділ 5

Мова музики

Дізнаєшся:

- як відрізнити низькі, середні, та високі звуки;
- показувати, як піднімається та опускається мелодична лінія;
- імітувати звуки природи.

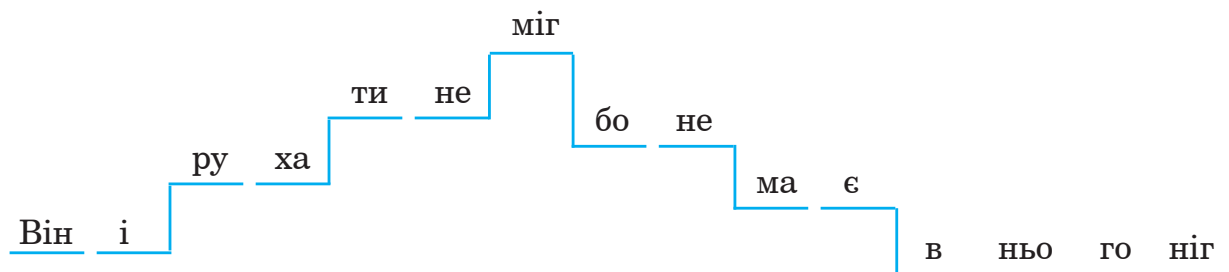
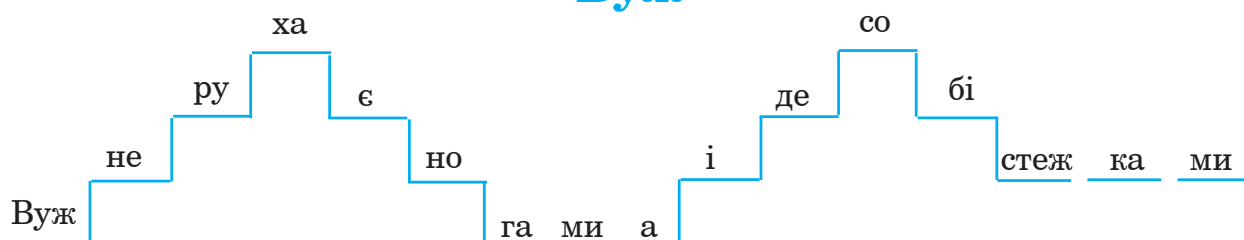
Відкриєш для себе:

- поняття про нотний стан і скрипковий ключ;
- як пишуться та інтонують ся ноти: до, ре, мі, фа, соль, ля, сі;
- зможеш записати на нотному стані вивчені ноти.

Висота музичних нот

1. Послухай поспівки та пісні.

Вуж

Музика

Сл. М. Воробець

Муз. О. Первової-Рошки

ритмічно

Як по сві-ту сво-ю не-ва-го - мість я по му-зи-ці лег-ко не су, - як по
 Em F# Bm E A

віт-ря вни-ка - є в сві-до - мість зву-ків му-зи-ки віч-ну кра - су. Чи до
 D D7 G

не-се-ні віт-ром до сон - ця, чи за - спі-ва-ні ле-гом пта - хів, - зву-ки
 Em F# Bm E A

му-зи-ки яс-но до-но - сять до ду - ші теп-ло-ту на-ших слів. Ти про
 D Bm B7

сон це, про мо-ре, про зо-рі, про на - ді - ю, про клич жу-рав-ля, про ко
 Em A(sus4) A

хан-ня, про зу-стріч, про до-лю, про му-зич-ну пла-не - ту Зем - ля! Ти про
 D Bm B7

сон-це, про мо-ре, про зо-рі, про на - ді - ю, про клич жу-рав-ля, про ко
 Em G A(sus4) A G

хан-ня, про зу-стріч, про до-лю, про му-зич-ну пла-не - ту Зем - ля!
 A G D

Як-би...- ля! Пла-не-ту Зем - ля!

1. Як по світу свою невагомість
Я по музиці легко несучу,
Як повітря вникає в свідомість
Звуків музики вічну красу.
Чи донесені вітром до сонця,
Чи заспівані летом птахів,
Звуки музики ясно доносять
До душі теплоту наших слів.

2. Якби доля мене не шукала,
Скільки б серце не гріло мету,
Вічна музика завжди звучала,
Завжди знала, куди я іду.
Чи донесені вітром до сонця,
Чи заспівані летом птахів,
Звуки музики ясно доносять
До душі теплоту наших слів.

Приспів:

Ти про сонце, про море,
                про зорі,
Про надію, про клич
                журавля,
Про кохання, про зустріч,
                про долю,
Про музичну планету
                Земля!

Пісенька для мами

Сл. М. Чубіки

Муз. Ю. Парацинця

1. Я люб-лю спі - ва-ти пі-сень-ку но - ву про мо-ю ма - ту-сю, сон-це і вес- ну.

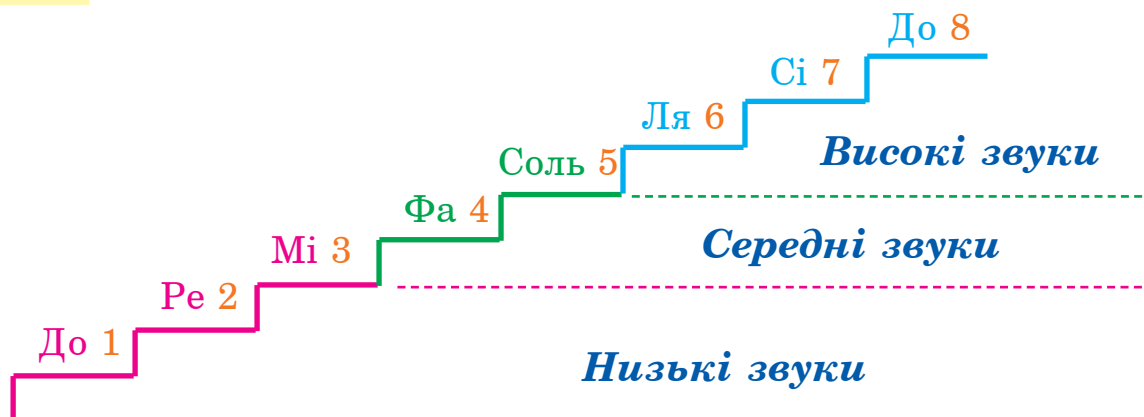
Тра-ла-ла, тра-ла-ла, за-спі-ва-ю я, будь щас-ли-ва і ко-ха-на ма-монь-ко мо

я! Ма-монь-ко мо - я!

2. Яка пісня тобі сподобалась найбільше? Чому?

3. Розглянь малюнок і дізнайся про висоту музичних нот.

Висота звуку залежить від частоти звукових коливань. Чим більше висота коливань, тим вище звук.

4. Гра. Виконай різні мелодії для визначення висоти музичних нот.

5. Послухай Дж. Енеску «Боурее» з сюїти для фортепіано.

Джордже Енеску – румунський композитор, скрипаль, диригент і педагог, національний класик, один з найбільших музикантів першої половини ХХ століття.

Народився 19 серпня 1881 р. в Літень, біля Ботошан. Почав складати музику з п'ятирічного віку. У сім років почав вчитися у віденській консерваторії, яку закінчив зі срібною медаллю. Виступав у Відні з концертами. У 1920-30-х жив у Бухаресті та Парижі, після 1946 – у Парижі, але активно концертував як скрипаль і диригент в Європі та США.

Енеску належать три симфонії, три фортепіанних і два струнних квартети, три скрипкові й дві віолончельні сонати, вокальні твори на вірші французьких символістів.

Помер композитор 4 травня у Парижі.

Нотний стан. Скрипковий ключ

1. Прочитай.

У музичній абетці усього сім нот. Називаються вони так:

Ноти можуть розміщуватися на лінійках. Між ними, під та навіть над лінійками.

Щоб записати музичний «текст», необхідно мати спеціальний зошит – нотний. Аркуші такого зошита розліновані на нотні стани. Кожен з них має по п'ять горизонтальних лінійок, що розміщені одна від одної на однаковій відстані, наче поверхи будинку. Нотний стан ще називається «нотносець».

2. Послухай поспівки та пісні.

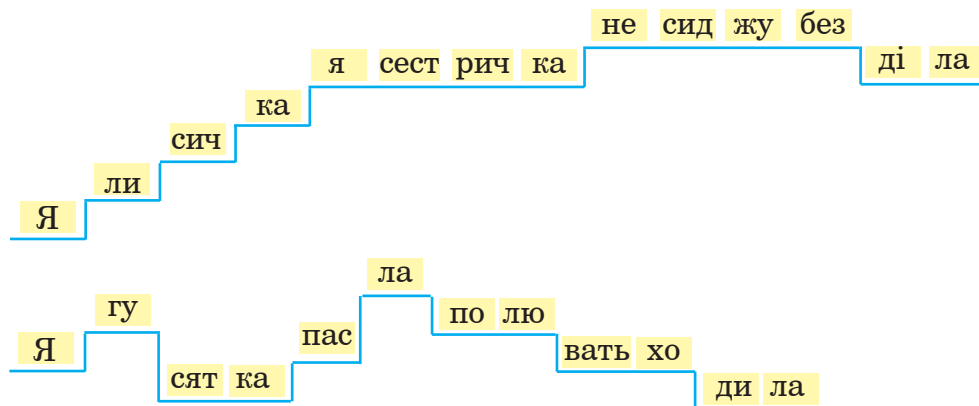

Я лисичка, я сестричка

Слова народні

Муз. М. Лисенка

Vivace

1. Я лисичка, я сестричка
Не сиджу без діла,
Я гусятка пасла,
Полувать ходила

2. А сьогодні у неділю
Треба відпочити,
Свою хатку гарнесенько
Треба прикрасити

3. А щоб краща, а щоб краща
Була моя хата,
Піти треба у гайочок,
Квіточок нарвати.

Сім нот

Сл. Є. Креймерман

Муз. О. Первової-Рошки

С Am

Па-ру-рам, па-ру-рам, па-ру-ра-рам-пам, па-ру-рам, па-ру-рам, па-ру

F C

ра-рам-пам, па-ру-рам, па-ру-рам, па-ру-ра-рам-пам, па-ру-

Dm G C

ра-ру-ра-ру-ра-ру-ра-ру-рам! 1. В кра-ї-ні Му-зи-ки жи-вуть сім

Am F C Dm

под-руг-див-них нот, там Дя смі-ється все со-бі, а в До пов-но тур-бот.

G C Am

Там ві-те-рець ко-хан-ня є і ве-рес-ко-вий мед, там

Dm G

Приспів: F

Ре бі-жить, мов ко-ле-со, а Мі, мов о-че-рет. Шаль бі-лих хмар роз

G C Am Dm G

ки-ну-ли знов но-ти на пле-че, во - ни тан-цю-ють з мі-ся-цем, спі-

31 Em⁷ A F G C

ва-ють щось сво-є. І ар-фо-ю дзве-нять піс-ні, і віч-нос-ті стру-на

36 Am Dm G F G C

то о - ха - є, то а - ха - є під паль-ця-ми жит-тя. 2.В кра-

C Am F

ї - ні Му-зи -ки жи-вуть сім под-руг-див-них ног, там Соль у - сьо-му

C Dm G C

го-ло-ва, а Фа смі-шить на-род. Там Сі си-чить і скар жить-ся, ко-

Am Dm G

гось ля-ка-є все... Сім под-руг, ста-рих, на-че світ скла - да ють щось но-ве.

F G C F C

...паль - ця-ми жит-тя. // Стри - ба - ють, но-ти вго-ру-вниз і

F C F Em Am F G

лиш Скрип-ко-вий ключ сто - їть, по-важ-но ка-жу-чи їм: -Му-зи-ку не муч. //

C

1. В країні Музики живуть
Сім подруг – дивних нот,
Там Ля сміється все собі,
А в До повно турбот.
Там вітерець кохання є
І вересків мед.
Там Ре висить, мов колесо,
А Мі, мов очерет.

Приспів:

Шаль з білих хмар
розкинули
Знов ноти на плече,
Вони танцюють з місяцем,
Співають щось своє.
І арфою дзвенять піснь
І вічності струна
То охає, то ахає
Під пальцями життя.

2. В країні Музики живуть
Сім подруг – дивних нот:
Там Соль усьому голова,
А Фа смішить народ.
Там Сі сичить у скаржитись,
Когось лякає все.
Сім подруг, старих, наче світ,
Складають щось своє.

Приспів.

...

Стрибають ноти вгору – вниз,
І лиш скрипковий ключ
Стоїть, поважно кажучи
Їм: «Музику не муч!».

3. Про що розповідається в першій пісні? А в другій?

4. Гра. Знайди в другій пісні по 5 нот, які написані на лінії та між лініями.

5. Послухай Чайковський «Пори року».

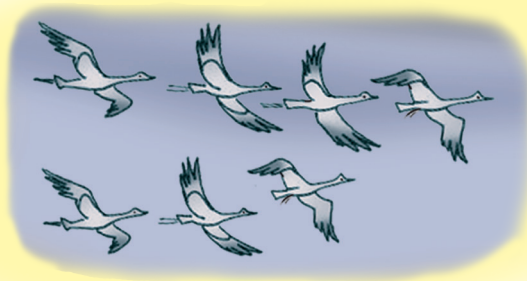
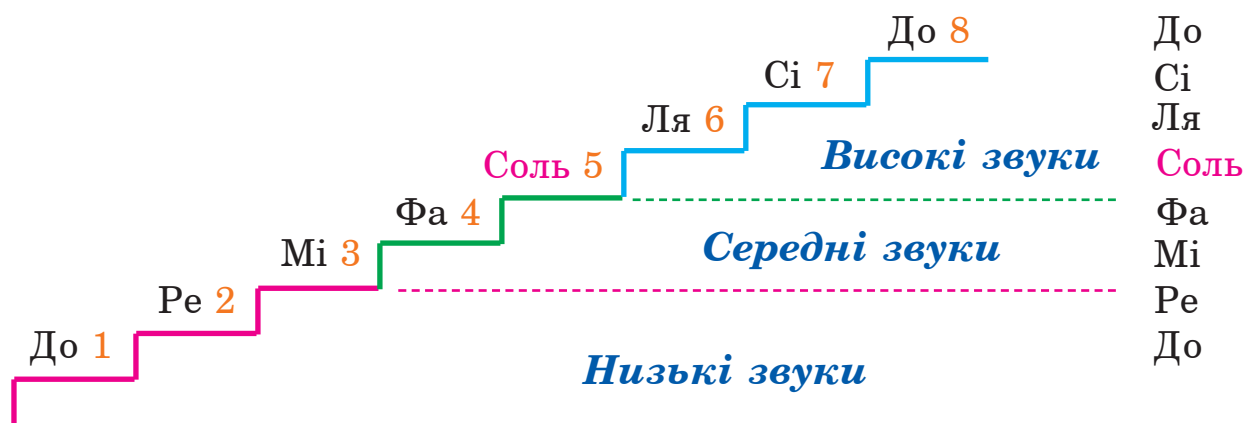

Звук і нота Соль

1. Спробуй розпізнати звук і ноту Соль в довкіллі.

Соль – лат. sol, або so. Відповідне літерне позначення G.

2. Послухай пісню.

Лети, моя пісню

Муз. і сл. Л. Соболевської

Ой, пле-ти-ся бар-ві-ноч-ку, пле-ти-ся, хре-ща-тий, а я ма-ю спі-ва-ноч-ку

фай-ну за-спі-ва-ти. Ой, візь-ми ти в ру-ки сми-ка, ча рів-ний скри-па-лю,

Приспів:

хай по-чу-ють по-ло-ни-ни як я за-спі-ва-ю. Ле-ти, мо-я піс-не, де хма-ри ко-чу-ють,

ле-ти, мов ле-ле-ка, най го-ри по-чу-ють. Ле-ти, мо-я піс-не, тай по по-ло-ни нах,

хай зі мно-ю за-спі-ва-є нень-ка-Ук-ра-ї-на!

1. Ой, плетися, барвіночку,
Плетися, хрещатий,
А я маю співаночку
Файну заспівати.
Ой, візьми ти в руки смика,
Чарівний скрипалю,
Хай почують полонини,
Як я заспіваю!

Приспів:

Лети, моя пісне, де хмари кочують,
Лети, мов лелека, хай гори почують!
Лети, моя пісне, та й по полонинах,
Хай зі мною заспіває ненька-Україна!

2. Цвіти, ружо червоная,
Цвіти у долині.
Підуть твої рясні квіти
Та й мені на вінок.
Ой, заграй ми, задудай ми,
Ясний сопілкарю.
Пісня злине понад гори,
Злине понад хмари!

Приспів.

3. А як тії музиченьки
Файної заграють,
Любі свої співаночки
Я вам заспіваю.
Верховино, моя ненько,
Я – твоя перлинка,
Як та рожа, красна гожа
Чічка-верховинка!

3. На якому музичному інструменті можна зобразити спів птахів?

4. Гра. Знайди ноту Соль в піснях.

5. Послухай Л. Бетховен «До Елізи».

Звук і нота Мі

1. Спробуй розпізнати звук і ноту Мі в довші.

Мі – лат. мі. Відповідне літерне позначення Е.

2. Послухай пісню.

Мама

Сл. М. Підгірянки

Муз. А. Рошки

The musical score is written in G major and 4/4 time. It consists of four staves of music with lyrics underneath. Chords are indicated above the notes.

Em Em/G B Em Em Am
Сни-лось ме-ні яс-не сон-це, що в ха-ті сві-ти-ло, - а то лиш так мо-я ма-ма

D G Am⁷ D G C
ди-ви-ла-ся ми-ло. Снив-ся ме-ні лег-кий віт-рик, що пес-тив ко-лос-ся, -

Am Em/G B Em Am⁷ D
- а то ме-ні мо-я ма-ма гла-ди-ла во-с-ся. Снив-ся ме-ні лег-кий віт-рик,

G C Am Em/G B Em
що пес-тив ко-лос-ся, - а то ме-ні мо-я ма-ма гла-ди-ла во-с-ся.

1. Снилось мені ясне сонце,
 Що в хаті світило, –
 А то лиш так моя мама
 Дивилася мило.

2. Приснивсь мені
 легкий вітрик,
 Що пестив колосся, –
 А то мені моя мама
 Гладила волосся.

3. Снилась мені
 ягідочка,
 Як мед солоденька,
 А то мене цілувала
 Мама дорогенька.

4. Снились мені
 Ангелки,
 Що в рай мене несли,
 А то мене мами ручки
 До серця притисли.

5. Снілося мені,
 що на крилах
 Я в гору несуся, –
 А то мене із постелі
 Піднесла матуся.

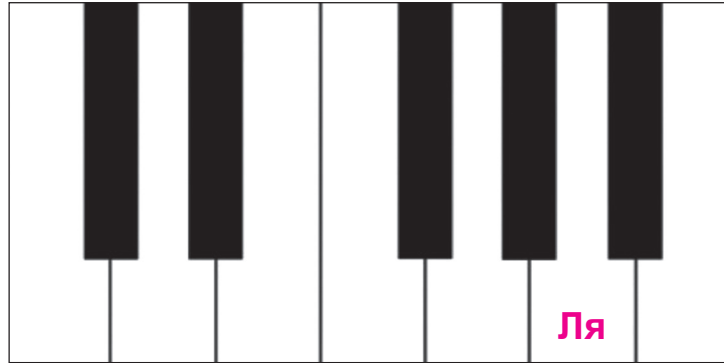
3. Про що розповідається в пісні? Як її слід виконувати? Який настрій передає ця пісня?

4. Гра. Знайди ноту Мі в піснях.

5. Послухай Чайковський «Дитячий альбом»: «Хвороба ляльки», «Нова лялька», «Нянина казка», «Баба яга».

Звук і нота Ля

1. Спробуй розпізнати звук і ноту Ля в довкіллі.

Ля – лат. la. Відповідне літерне позначення А.

2. Послухай пісню.

Галя по садочку ходила

Укр. нар. пісня

Га-ля по-са - доч - ку хо - ди - ла, хус-точ-ку бі-лень-ку згу - би - ла. Хо-дить по са-

доч-ку блу - ка - є, хус-точ-ку бі-лень-ку шу - ка - є.

1. Галя по садочку ходила,
Хусточку біленьку загубила,
Ходить по садочку, блукає,
Хусточку біленьку шукає.

2. Не журися, Галю – серденько,
Ми знайшли хустинку біленьку,
У садочку, біля малини,
Під зеленим листом тернини

3. Передай музику пісні пластичними рухами.

4. *Гра.* Знайди ноту Ля в піснях.

5. Послухай Бетховен «Екосез» Eb. dur.

Відомий німецький композитор **Людвіг ван Бетховен** народився 16 грудня 1770 року в Бонні.

З самого дитинства батько навчав хлопчика грі на скрипці та клавесині, бо хотів зробити з нього другого Моцарта.

У Людвіга був вибухових характер, але у колі друзів він був спокійним та добрим.

Бетховен не приділяв уваги своєму зовнішньому вигляду, пояснюючи це так: «А вам не все одно, в чому я? Навіть якщо я буду одягнений у вишуканий костюм, моїх манер та світоглядів це не змінить, тим більше – мою музику».

У 26 років у Бетховена поступово почав знижуватися слух, а вже в 27 років композитор повністю втратив слух. Але свої твори він писав по пам'яті, прекрасно знаючи як лунає та чи інша нота.

Цікавим фактом є те, що Бетховен обожнював пташок. Він був першим, хто спробував відтворити звуки солов'я, перепілки та зозулі.

Звук і нота До першої октави

1. Спробуй розпізнати звук і ноту До1 в довкіллі.

До – лат. do. Відповідне літерне позначення С.
Вона завжди весела.

2. Послухай пісню.

В рідному краю

Сл. Т. Цибульської

Муз. А. Рошки

Chords: Cm G7 Fm G7 Cm C7 Fm B7 Eb Ab Fm G

Приспів:

1. Де спі-ва-ли ко-ли-сан ку? В рід-ному кра-ю. Дестрі - ча-ти-муть на ган-ку?
В рідно - му кра-ю. Де най-кра-щі впо - лі кві - ти? В рід - но - му кра - ю.
Де най - кра - ще всві - ті жи - ти? В рідно - му кра - ю. Хто то -
бі да-ру - є кри ла? То твій рідний край. Що то - бі да-ру - є си - лу? То

Cm C7 Fm B7
 твій рід - ний край. Скіль - ки б ро - ків не ми - ну - ло, ти
 Eb Fm
 не за - бу - вай, що зав - жди те - бе че - ка - є ми -
 1G 2G7 Cm
 - лий сер - цю край. Що то... ми - лий серцю край.

1. Де співали колисанку?
 В рідному краю.
 Де стрічатимуть на ганку?
 В рідному краю.
 Де найкращі в полі квіти?
 В рідному краю.
 Де найкраще в світі жити?
 В рідному краю.

2. Де дитині найтепліше?
 В маминих руках,
 А душі найспокійніше
 Там, де рідний дах.
 Скільки б років не минуло,
 Ти не забувай,
 Що завжди тебе чекає
 Милий серцю край.

Приспів:

Що тобі дарує крила?
 То твій рідний край.
 Що тобі дарує силу?
 То твій рідний край.
 Де найкращі в полі квіти?
 В рідному краю.
 Де найкраще в світі жити?
 В рідному краю.

3. Чи весь час музика звучить однаково? У яких кольорах ти її уявляєш?

4. Гра. Знайди ноту До першої октави в піснях.

5. Послухай А. Вівільді «Весна».

Звук і нота До другої октави

1. Спробуй розпізнати звук і ноту До₂ в довкіллі.

2. Послухай пісню.

Дружба

Сл. А. Олейнікової

Муз. Л. Ратич

Сонце посміхається у небі,
Чи збирає хмари грізний час,
Сумувати зовсім нам не треба,
Наші друзі не поикнуть нас!

Приспів:

У тяжку годину,
У скрутну хвилину
Пам'ятаю щастя
Головне своє:
Друзі поруч будуть,
Мене не забудуть,
Бо у мене друзі,
Вірні друзі є!

Як же добре нам усім дружити,
Щирі доузі – як надійний міст!
Як без них на світі можна жити?!
В гарній дружбі – завжди гарний зміст!

Приспів.

3. Які настрої виражені в пісні?

4. Гра. Знайди ноту До другої октави в піснях.

5. Послухай Гречанинов «Ранкова прогулянка».

Звук і нота Ре

1. Спробуй розпізнати звук і ноту Ре в довкільі.

Ре – лат. re. Відповідне літерне позначення «D».

2. Послухай пісню.

Веселі чобітки

Сл. Т. Волгіної

Муз. А. Філіпенка

Vivace

1. Чо - біг - ки ве - се - лі в ме - не, як пі - ду гу - ля - ти - чо - бі - точ - ки ту - по - тять,

хо - чуть тан - цю - ва - ти, чо - бі - точ - ки ту по тять, хо - чуть тан - цю - ва - ти.

1. Чобітки веселі в мене,
Як піду гуляти,
Чобіточки тупотять,
Хочуть танцювати.

2. Я бабусі помагала,
Тарілочки мила,
У таночок як пішла,
Глечика розбила.

3. Гопака я у неділю
Танцювати вчилась,
Перекинула відро –
Мама розгнівилась!

4. Ви не смійтеся, малята,
Чи ж я винувата,
Що веселі отакі
Маю чоботята.

3. Які почуття виражені в пісні? Виконай пісню з ігровими рухами.

4. *Гра.* Знайди ноту Ре в піснях.

5. Послухай В. Моцарт «Скерцо».

Звук і нота Фа

1. Спробуй розпізнати звук і ноту Фа в довкіллі.

Фа – лат. fa. Відповідне літерне позначення F.

2. Послухай пісню.

Зелена пісенька

Сл. В. Лучука

Муз. І. Івасюка

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of five staves of music with lyrics underneath. The lyrics are: 'На став-ку Зе - ле-не О-ко во-ду п'є зе - ле-ний кінь, від ко-ня ляг - ла ши-ро-ко на тра-ву зе - ле-на тінь. А в тій ті - ні не - у-важ-но, за-хо-вав-шись у тра-ві, хтось-так ве - се - ло і слав-но ви-гра-ва - є на тру-бі. Ля-ля-ля-ля-ля-ля, ля-ля-ля-ля-ля-ля ля - ля, ля-ля-ля-ля! Хтось так ве-се - ло і слав-но ви-гра-ва-є на-тру-бі.'

На став-ку Зе - ле-не О-ко во-ду п'є зе - ле-ний кінь, від ко-ня ляг - ла ши-ро-ко
на тра-ву зе - ле-на тінь. А в тій ті - ні не - у-важ-но, за-хо-вав-шись у тра-ві,
хтось-так ве - се - ло і слав-но ви-гра-ва - є на тру-бі. Ля-ля-ля-ля-ля -
ля,ля-ля-ля-ля-ля-ля-ля,ля-ля-ля-ля ля - ля, ля-ля-ля-ля! Хтось так ве-се - ло і слав-но
ви-гра-ва-є на-тру-бі.

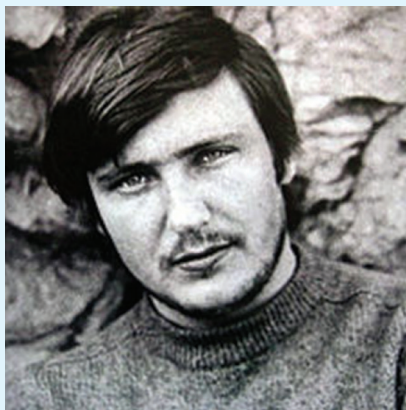
На ставку Зелене Око
Воду п'є зелений кінь,
Від коня лягла широко
На траву зелена тінь.
А в тій тіні неугавно,
Заховавшись у траві,
Хтось так весело і славно
Виграває на трубі.

Із трави зелені звуки,
Як пташки, летять у світ.
І свої зелені руки
Вітровій простяг услід.
Скрізь зелене все, зелене,
Бо зелений час настав!
Навіть гратися «в зелене»
Діти вибігли на став.

3. Про що розповідається в пісні? Як її слід виконувати?

4. *Гра.* Знайди ноту Фа в піснях.

5. Послухай В. Івасюк «Червона рута», «Водограй», «Пісня буде поміж нас».

Народився **Володимир Іасюк** 4 березня 1949 року в родині вчителів. Він прекрасно грав на фортепіано та гітарі, віолончелі та скрипці. Володів альтом. За ці таланти його називали музичним вундеркіндером.

Свою першу пісню Володимир Михайлович написав у 1964 році. Вона називалась «Колискова». Вірші до неї написав його батько Михайло Івасюк.

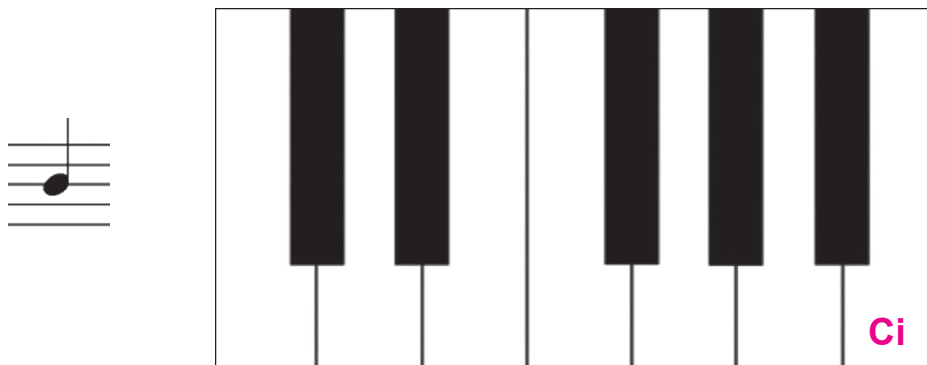
Володимир Івасюк є автором 107 пісень, 53 інструментальних творів та автором музичних супроводів до спектаклів.

Мав диплом медика. Був неординарною та обдарованою людиною – окрім музики Володимир талановито малював пейзажі, портрети та автопортрети, шаржі та карикатури.

Прожив митець всього 30 років.

Звук і нота Сі

1. Спробуй розпізнати звук і ноту Сі в довіклі.

Сі – лат. сі. Відповідне літерне позначення Н.

2. Послухай пісню.

Вишеньки

Сл. Л. Українки

Муз. Ю. Паращинця

не поспішаючи

По-блис-ку-ють че-ре-шень-ки в лис-ті зе-ле-нень-кім, че-ре-шень-ки ваб-лять о-чі
ді-точ-кам ма-лень-ким. Дів-ча-точ-ко й хлоп'я точ-ко під де-рев-цем ска-чуть,
про-стя-га-ють ру-че-ня-та та ма-ло не пла-чуть. Ра-ді б виш-ню зіс-ти,
та ви-со-ко ліз-ти, ой, ра-ді зір-ва-ти, та го-ді діс-та-ти. Ой, ви-шень ки
че-ре-шень-ки, го-ді вас діс-та-ти!

Поблискують черешеньки
В листі зелененькім,
Черешеньки ваблять очі
Діточкам маленьким.
Дівчаточко й хлоп'яточко
Під деревцем скачуть,
Простягають рученята
Та мало не плачуть:
Раді б вишню з'їсти,
Та високо лізти,
Ой раді б зірвати,
Та годі дістати!

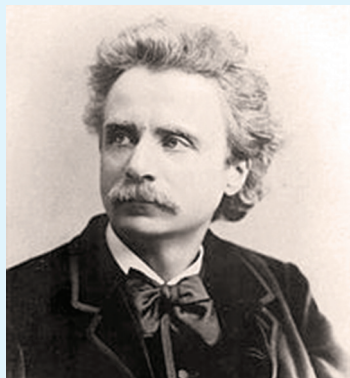

«Ой вишеньки-черешеньки,
Червонії, спілі,
Чого ж бо ви так високо
Виросли на гіллі!»
«Ой того ми так високо
Виросли на гіллі, –
Якби зросли низесенько,
Чи то ж би доспіли?»

3. Послухай пісню із заплющеними очима. Який настрої передала тобі пісня?

4. Гра. Знайди ноту Сі в піснях.

5. Послухай Е. Гріг «У печері гірського короля».

Едвард Гріг – норвезький композитор, народився 15 червня 1843 р. в місті Бергені.

З чотирьох років мати почала вчила Едварда грі на піаніно. У дванадцять років він складав музику. З 1858 р. навчався в консерваторії Лейпцига.

В 1875 р. Е. Гріг написав симфонічну п'єсу «Пер Гюнт», яка і принесла композитору всесвітню славу.

Творчість Едварда Гріга – це 600 творів, на які музиканта надихнув народний фольклор.

Цікаво, що під час кожного виступу в кишені піджака Гріга лежала глиняна жаба. Перед початком концерту він виймав її та гладив по спинці. І кожен концерт мав неймовірний успіх.

Гама

1. Прочитай.

Звукоряд – це послідовність звуків ввєрх, або вниз.

Тоніка – це головна нота акорду, тональності.

Гама – частина звукоряду від тоніки до тоніки наступної октави, де ступені ладу розташовані послідовно один за одним у висхідному або низхідному порядку.

Октава – це сім нот, які періодично повторюються. Всього є вісім октав: субконтроктава, контроктава, велика, мала, перша, друга, третя, четверта.

Лад – це зв'язок звуків між собою. Ладів в музиці досить багато, але найпоширеніші з них – мажор і мінор.

Мажором – лад, в основі якого лежить мажорний тризвук. Мажор звучить весело.

Мінором – лад, в основі якого лежить мінорний тризвук. Мінор звучить сумно.

2. Послухай пісні.

Розмалюю писаночку

Сл. К. Перелісної

Муз. М. Бурмаки

Mm... є-і-є-і-є... Гар-на пи-сан-ка у ме-не,
ма-буть кра-що - ї не-ма. Ма-ма тіль-ки по-ма-га-ла, ма-лю-ва-ла ж я са-ма.

Приспів:

1. Гарна писанка у мене!
Мабуть, кращої й нема.
Мама тільки помагала,
Малювала ж я сама.
Змалювала дрібно квити,
Вісім хрестиків малих.
І дрібнюсеньку ялинку,
Й поясочок поміж них.

2. Хоч не зразу змалювала,
Зіпсувала п'ять яєць,
Та як шосте закінчила,
Тато мовив: «Молодець!»
Я цю писанку для себе,
Для зразочка залишу,
А для мами і для тата
Я ще кращу напишу.

Приспів:

На Великдень писанку
розмалюю,
Маму з татом, бабу
з дідом поцілую.

Веснянка

Сл. Г. Гриненка

Муз. Ю. Рожавської

Вес-на, вес-ня-ноч-ка, на-ша по-до-ля-ноч-ка йде до нас, по-спі-ша-є, лу-ки та по-ля кіт-ча-є, вес-на-вес-ня-ноч-ка, вес-на-вес-ня-ноч-ка.

Весна-весняночка

Наша подоляночка йде до нас,
Поспішає, луки та поля квітчає,
Весна-весняночка. (2)

Сонечко бризкає
Радісними блисками,
А вгорі по-над гаєм
Пісня весело злітає,
Пісня-співаночка. (2)

Зеленню, травами
Світлими, ласкавими
Скоро всюди заграє,
Зацвіте в лугах розмаєм
Весна-весняночка. (2)

3. Як ти думаєш, які почуття виражені в піснях? Запропонуй свою мелодію до другої пісні.

4. Гра. Знайди ноту Соль в піснях.

5. Послухай твої улюблені пісні про літо.

Перевір себе

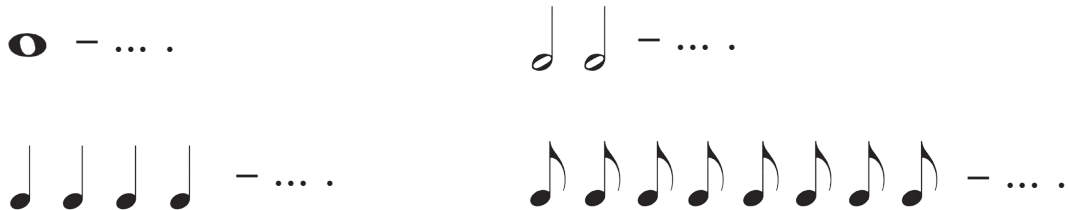
1. Продовж речення.

- а) На першій лінії нотного стану пишеться нота ... .
- б) Звук Соль є ... , ніж звук Фа.
- в) Нота, яка повторюється, це ... .

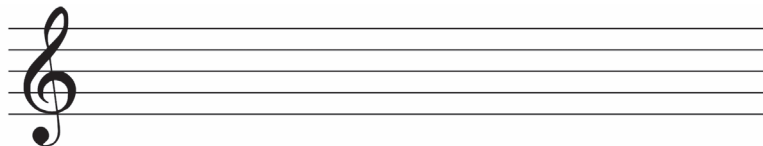
2. Напиши назви нот До, Ре, Мі, Фа, Соль, Ля, Сі, До на клавішах.

3. Напиши словами тривалість звуків.

4. Напиши на нотному стані ноту Ля.

5. Продовж речення.

Гама – це ... .

Словник термінів

Вокальна музика – це музика, яка виконується голосом людини.

Гама – частина звукоряду від тоніки до тоніки наступної октави, де ступені ладу розташовані послідовно один за одним у висхідному або низхідному порядку.

Динаміка – сила, гучність музичного звучання.

Диригент – людина, яка керує підготовкою твору до виконання (проводить репетиції, керує виконанням твору, диригує оркестром, хором, ансамблем тощо).

Звукоряд – це послідовність звуків ввєрх, або вниз.

Лад – це зв'язок звуків між собою.

Мажором – лад, в основі якого лежить мажорний тризвук.

Мінором – лад, в основі якого лежить мінорний тризвук.

Музичні звуки – голоси співаків і більшості музичних інструментів.

Музичний тембр – це музичне забарвлення голосу, або музичного інструменту.

Октава – це сім нот, які періодично повторюються.

Оркестр – колектив музикантів, призначений для сумісного виконання музичних творів.

Пауза – перерва у звучанні музики, знак мовчання.

Ритм – це чергування довгих і коротких звуків.

Ритмічна музика – музика, під яку можна танцювати або крокувати.

Тембр – особливість звучання голосу людини або музичного інструменту.

Тоніка – це головна нота акорду, тональності.

Хоровий спів – мистецтво колективного виконання вокальної музики.

Programa școlară poate fi accesată la adresa: <http://programe.ise.ro>

Muzică și mișcare pentru școlile și secțiile cu predare în limba ucraineană
clasa a III-a (limba ucraineană)

ISBN 978-606-31-0000-0

